

Forsvarsministeriet

KRONPRINSESSEGADE 28  
1306 KØBENHAVN K  
TLF.: 33 96 97 98

Sendt pr. mail til [fmn@fmn.dk](mailto:fmn@fmn.dk) og

DATO: 18. juni 2025  
SAGSNR.: 2025 - 1728  
ID NR.: 1111003

**Høring over udkast til forslag til lov om bygge- og anlægsprojekter samt driftsaktiviteter med væsentlige nationale forsvarsformål eller væsentlige civile beredskabsformål**

Ved e-mail af 19. maj 2025 har Forsvarsministeriet anmodet om Advokatrådets bemærkninger til ovennævnte udkast til lovforslag.

Advokatrådet har følgende bemærkninger:

*Anvendelse af anlægslov*

Advokatrådet anerkender, at der i den nuværende sikkerhedspolitiske situation skal være mulighed for hurtigt at igangsætte bygge- og anlægsprojekter samt driftsaktiviteter, der tjener væsentlige nationale forsvarsformål eller væsentlige beredskabsformål, og at der derfor kan være behov for at forkorte sagsbehandlingstiden væsentligt og samtidig minimere risikoen for yderligere forsinkelser i selve bygge-, anlægs- eller driftsperioden.

Dette skal dog så vidt muligt ske med fornøden hensyntagen til andre hensyn, herunder retssikkerhedsmæssige hensyn, så der findes den rette balance mellem de forskellige hensyn.

Det bærende hensyn bag lovforslaget er at undgå forsinkelser i forhold til igangsættelse og drift af bygge- og anlægsprojekter samt driftsaktiviteter omfattet af lovforslaget § 1.

Det er Advokatrådets opfattelse, at dette formål i mange tilfælde vil kunne opnås på en mindre indgribende måde end ved at anvende de vidtgående bemyndigelser mv., der lægges op til i udkastet til lovforslaget.

Således vil der efter omstændighederne i mange tilfælde – som det også fremgår af eksemplerne i lovforslagets bemærkninger – kunne laves en anlægslov eller lignende, som vil kunne give hjemmel til fx en overdragelse af kompetence, afskæring

af klageadgang, ekspropriation og fravigelse af krav om tilladelser, dispensationer mv.

I bemærkningerne til § 1 i lovforslaget fremgår det, at den foreslåede lov – som udgangspunkt – kun vil finde anvendelse, hvis formålet med det konkrete projekt eller den konkrete aktivitet tilsiger, at *det vil være uhensigtsmæssigt* at gennemføre en anlægslov eller lignende.

Det er Advokatrådets opfattelse, at de vidtgående bemyndigelser, der gives med lovforslaget og den fravigelse af sædvanlig parlamentarisk indflydelse og kontrol, som lovforslaget er udtryk for, kun skal anvendes, hvis det er absolut nødvendigt for at opnå formålet med loven. Derfor bør den foreslåede lov efter Advokatrådet opfattelse kun finde anvendelse, hvis formålet med det konkrete projekt eller den konkrete aktivitet *forspildes*, hvis projektet eller aktiviteten gennemføres ved en anlægslov eller lignende.

Derfor bør det fremgå direkte af lovteksten, at udgangspunktet er, at de omfattede bygge- og anlægsprojekter samt driftsaktiviteter gennemføres ved en anlægslov eller lignende og at loven – og dermed bemyndigelserne – kun kan anvendes i tilfælde, hvor formålet med bygge- og anlægsprojektet eller driftsaktiviteten forspildes ved en konkret anlægslov. Samtidig bør det fremgå af lovteksten, at Folketinget i givet fald forinden skal orienteres om, at bemyndigelserne i lovforslaget bringes i anvendelse. Det er Advokatrådets opfattelse, at en anlægslov kan behandles forholdsvis hurtigt af Folketinget og dermed ikke står i vejen for en hurtig igangsættelse og drift af projekter og aktiviteter omfattet af loven.

#### *Væsentlige nationale forsvarsformål og væsentlige civile beredskabsformål*

Det afgørende for, om lovforslagets bemyndigelser finder anvendelse er, om der er tale om bygge- og anlægsprojekter eller iværksættelse af driftsaktiviteter med væsentlige nationale forsvarsformål eller væsentlige civile beredskabsformål.

I lovforslagets bemærkninger er der enkelte eksempler på, hvad der er nationale forsvarsformål og civile beredskabsformål.

I forhold til væsentlighedsvurderingen angives det, at det afhænger af trusselsbilledet på det pågældende tidspunkt og afhænger af et sikkerhedsfagligt og -politisk skøn. Advokatrådet har naturligvis forståelse for, at væsentlighedsbegrebet er dynamisk, men henset til vigtigheden af begrebet i forhold lovforslaget, savnes der nogle mere konkrete eksempler herpå – evt. på formål, som ud fra den nuværende trusselsbillede er henholdsvis væsentlige og uvæsentlige.

*Vurderingen*

I bemærkningerne til lovforslaget forudsættes det, at ressortministeren skal foretage en række konkrete vurderinger, herunder af, om forudsætningerne for lovens anvendelse er opfyldt og om der er grundlag for at anvende bemyndigelser om fravigelse af regler, afskæring af klageadgang eller ekspropriation. Denne vurdering foretages efter forhandling med forsvarsministeren henholdsvis ministeren for samfundssikkerhed og beredskab.

I bemærkningerne til § 2 i lovforslaget fremgår det, at der ikke gælder formkrav for den forhandling, som skal finde sted. Det eneste, der skal dokumenteres, er, at der har fundet en forhandling sted. Samtidig anføres det, at der ikke foreligger en afgørelse mellem ministerierne i forvaltningslovens forstand.

Advokatrådet finder dette betænkeligt, idet det umiddelbart kan gøre en efterfølgende prøvelse af, om forudsætningerne for at anvende loven/bemyndigelserne er opfyldt, illusorisk. Det vil således være yderst vanskeligt efterfølgende at dokumentere, hvilke konkrete vurderinger, der er lagt til grund for beslutningen om at anvende loven. Derfor er det Advokatrådets opfattelse, at der – med respekt for statens sikkerhed og fortrolighed – i lovforslaget bør stilles krav om, at de konkrete vurderinger, som ressortministeren skal foretage i medfør af lovforslaget, foreligger på skrift.

*Solnedgangsklausul*

Ifølge § 9, stk. 2, i udkastet til lovforslaget ophæves loven automatisk den 31. december 2028. En sådan solnedgangsklausul er efter Advokatrådets opfattelse af stor retssikkerhedsmæssig betydning henset til de vidtgående beføjelser, som regeringen tillægges ved den foreslåede lov uden sædvanlig parlamentarisk indflydelse og kontrol.

Henset til lovens indgribende karakter er det dog Advokatrådets opfattelse, at solnedgangsklausulen er uforholdsmæssig lang. Det bemærkes i denne forbindelse, at der ved ændringen af epidemiloven i 2020 blev fastsat en solnedgangsklausul, der indebar, at loven udløb inden et år efter vedtagelse.

Med venlig hilsen



Andrew Hjuler Crichton  
Generalsekretær

**Emne** Forslag til Lov om bygge- og anlægsprojekter samt driftsaktiviteter med væsentlige nationale forsvarsformål eller væsentlige civile beredskabsformål

16. juni 2025

**Til** Forsvarsministeriet Att:

Vores ref. labac

**Fra** Danish Oil Pipe A/S, Direktør Lars Bach  
**Vedrørende** sagsnummer 2025/005423 - Høringssvar til udkast til lovforslag

## Høringssvar til ” Lov om bygge- og anlægsprojekter samt driftsaktiviteter med væsentlige nationale forsvarsformål eller væsentlige civile beredskabsformål”

Forsvarsministeriet har den 19. maj 2025 udsendt ” Lov om bygge- og anlægsprojekter samt driftsaktiviteter med væsentlige nationale forsvarsformål eller væsentlige civile beredskabsformål” (herefter ”**Udkastet**”) i høring hos blandt andre Ørsted-koncernen inkl. selskabet Danish Oil Pipe A/S (”**DOP**”).

DOP ejer og driver det olietransportsystem, hvorigennem den danske råolieproduktion fra Nordsøen føres til raffinaderi i Fredericia. DOPs olietransportsystem omfatter olierørledningen fra og med Gorm E-plattformen i Nordsøen over booster-stationen i Filsø til og med råolieterminalen i Fredericia (”**Transportsystemet**”).

Fra ilandføringspunktet ved Kærgaard (Vestjylland) til olieterminalen i Fredericia ligger Transportsystemet nedgravet i ca. 1,5 - 2 meters dybde.

DOP er (inden for rammerne af Transportsystemets kapacitet) forpligtet til at transportere al råolie produceret på den danske kontinentalsokkel i Nordsøen til raffinaderi/udskibning i Fredericia, jf. rørledningslovens § 2, stk. 2.

Transportvirksomheden, som DOP driver, er underlagt et såkaldt hvile-i-sig-selv princip, hvilket indebærer, at DOP alene kan få omkostningsdækning (og altså ingen fortjeneste) for sine udgifter til at opfylde transportpligten i rørledningslovens § 2, stk. 2, jf. bl.a. de almindelige bemærkninger til ændring af rørledningsloven fremsat 29. marts 2023 og vedtaget 1. juni 2023.

Vores ref. labac

DOP bemærker, at Udkastet giver mulighed for at pålægge ledningsejere (som DOP) omkostninger til ledningsomlægninger, som er nødvendiggjort af anlægsarbejder omfattet af loven, jf. Udkastets forslag til § 5, stk. 1.

DOP gør opmærksom på, at en omlægning af Transportsystemet vil indebære driftsstop af olieproduktionen i Nordsøen med deraf følgende tab af indtægter for den danske stat samt for de enkelte olieproducenter.

Som et selskab underlagt hvile-i-sig-selv princippet vil DOP ikke have mulighed for at bekoste en omlægning af Transportsystemet uden samtidig at kunne vælte omkostningen over på sine kunder.

DOP forudsætter således, at omkostninger til en eventuel omlægning af Transportsystemet omfattet af Udkastet, hvis vedtaget, vil blive betragtet som en driftsomkostning omfattet af rørledningslovens § 3, stk. 1, nr. 2, med den konsekvens, at DOP vil kunne opkræve omkostningen hos sine kunder.

Danish Oil Pipe A/S



Lars Bach  
Direktør

Forsvarsministeriet

[fmn@fmn.dk](mailto:fmn@fmn.dk)

**Høring over udkast til forslag til lov om bygge- og anlægsprojekter samt driftsaktiviteter med væsentlige nationale forsvars-formål eller væsentlige civile beredskabsformål (sagsnummer 2025/005423)**

Danmarks Naturfredningsforening takker for muligheden for at kommentere på lovudkastet og fremsender hermed kommentarer.

Vi anerkender naturligvis den aktuelle helt særlige sikkerhedspolitiske situation og behovet for at kunne sikre en hurtig opbygning af anlæg til forsvars- og beredskabsformål.

Anlæg der etableres i denne nuværende krise vil dog stå for eftertiden og det er derfor forsat vigtigt at de placeres hensigtsmæssigt. F.eks. er det vigtigt at man placerer forurenende virksomheder mest hensigtsmæssigt og ikke ødelægger natur, der kan være flere hundrede år om et blive genetableret.

Derfor er vi bekymrede over at lovforslaget vil give mulighed for helt at tilsidesætte den lovgivning, som skal sikre disse hensyn. Uden tydeligt at angive, at skader på natur og miljø i videst muligt omfang skal søges minimeret, uden derved at tilsidesætte baggrunden for, og formålet med, loven.

Vi har noteret os at loven foreslås ophævet den 31. december 2028. Men det er vigtigt, at muligheden for at tilsidesætte gældende regler kun bør anvendes i de absolut enkeltstående tilfælde, *hvor det er dokumenteret at andre mindre skadelige løsninger eller placeringer ikke er mulige.*

Vi er i den sammenhæng bekymrede over, at der i lovbemærkningerne gives et eksempel på begrundelserne for at kunne overdrage beføjelser og tilsidesætte klageadgang, som ikke synes at være velbegrundet. I lovbemærkningerne i det fremsendte høringsudkast angives (side 30):

*"Klagesager kan potentielt indebære betydelige og reelle risici og usikkerheder for gennemførelse og fremdrift af et bygge- og anlægsprojekt eller en driftsaktivitet. På Forsvarsministeriets område er der således flere eksempler på, at klageinstansers sagsbehandlingstid har været på over to år. Eksempelvis kan det fremhæves, at sagsbehandlingstiden på en klage over Forsvarets indhentelse af klapningstilladelse til Flådestation Korsør var 2 år. Eventuelle klager over tilladelser til planlagte militære øvelser kan også medføre, at de militære øvelser må udskydes eller i sidste ende aflyses".*

Det er vores forståelse, at det fremhævede eksempel-projekt fra Flådestation Korsør, som givetvis kan siges at være af afgørende betydning for Danmarks sikkerhed, ikke i sig selv er beroende på HVOR man bortskaffer/klapper opgravet materiale. Der vil åbenlyst være hhv. hensigtsmæssige og uhensigtsmæssige lokationer for klapning, fx i et EU beskyttet Natura 2000 område.

Samtidig er det også åbenlyst at et langstrakt klageforløb af flere års varighed er uacceptabelt.

Vi har noteret os at det af bemærkningerne til lovforslaget præciseres:



S 59-60

*"Det vil påhvile den ansvarlige minister at foretage en vurdering af, hvorvidt de regler, der påtænkes fastsat i medfør af § 2, er i overensstemmelse med eller kan være i strid med EU-retten eller andre internationale forpligtelser. For det tilfælde, at projektet eller aktiviteten er omfattet af EU-retten, vil det være en forudsætning, at indholdet af reglerne fastsat i medfør af bestemmelsen er i overensstemmelse med de direktiver og forordninger m.v., som regulerer det pågældende område. Der vil i et sådant tilfælde således ikke kunne fastsættes regler om fravigelse af krav, som udgør implementering af et direktiv, såfremt direktivet ikke giver mulighed for en sådan undtagelse af hensyn til væsentlige nationale forsvarsformål eller væsentlige civile beredskabsformål. Et konkret projekt eller en konkret aktivitet vil efter en konkret vurdering kunne være omfattet af TEUF artikel 346. Der henvises til afsnit 9 i de almindelige bemærkninger.*

*Vedkommende minister bør forud for fastsættelsen af regler i forhold til en konkret aktivitet orientere et af Folketinget nedsat udvalg. Der henvises til afsnit 3.2 i de almindelige bemærkninger."*

Dermed tænkes den ansvarlige minister givet pligt til at sikre at EU-retten overholdes. Og den pågældende minister "bør" forud for fastsættelse af regler orientere et af Folketingets udvalg.

Klager indgivet til de nationale klagemyndigheder har ofte til formål at sikre og/eller skærpe vilkår for en given tilladelse eller dispensation, netop for at minimere skader på natur og miljø.

Med udgangspunkt i, at klageadgangen helt ophæves med lovforslaget, skærpes behovet for at sikre at man ad anden vej minimerer skader på natur og miljø, uden at tilsidesætte baggrund og formål med lovforslaget. I det i lovforslaget nævnte eksempel vil det være, at man ikke "klapper" opgravet giftigt materiale i et biologisk vigtigt havområde, hvis der er alternative løsninger som ikke kompromitterer eller forsinker projektet.

Vi ser ikke i lovbemærkningerne, at der er sådanne klart formulerede hensyn og overvejelser.

- Det anbefales derfor at lovbemærkningerne tilføjes klar angivelse af, at der som led i udarbejdelse af bekendtgørelser skal være en dialog mellem på den ene side forsvarsministeren henholdsvis ministeren for samfundssikkerhed og beredskab, og på den anden side den pågældende ansvarlige minister, **med henblik på generelt at minimere negativ påvirkning af natur og miljø.**
- Det anbefales endvidere at indføre angivelse af, at vedkommende minister forud for fastsættelsen af regler i forhold til en konkret aktivitet (jf lovbemærkningerne citeret ovenfor) **skal** orientere et af Folketinget nedsat udvalg, **herunder om de overvejelser, hensyn og afvejninger der er foretaget i dialogen mellem ministerierne, i forhold til minimering af skader på natur og miljø generelt.**

Med venlig hilsen

Bo Håkansson  
[boh@dn.dk](mailto:boh@dn.dk)



Forsvarsministeriet  
Att.: fmn@fmn.dk;  
Holmens Kanal 9  
1016 København K

Den 6. juni 2025

## **Lov om bygge- og anlægsprojekter med væsentlige forsvarsformål**

Dansk Erhverv takker for muligheden for at komme med bemærkninger til udkast til forslag til lov om bygge- og anlægsprojekter samt driftsaktiviteter med væsentlige nationale forsvars formål eller væsentlige civile beredskabsformål.

Dansk Erhverv anerkender behovet for at kunne gennemføre sådanne projekter hurtigt, og der derfor kan være behov for at lempe på regler i den forbindelse. Dansk Erhverv har således ingen tekstnære bemærkninger.

Med venlig hilsen

**Thomas Elkjer Nissen**  
Forsvars- og Beredskabspolitisk Chef



Forsvarsministeriet  
Holmens Kanal 9  
1060 København K

Att.: [fmn@fmn.dk](mailto:fmn@fmn.dk)  
CC:

Fjernvarmens Hus  
Merkurvej 7  
DK-6000 Kolding  
Tlf. +45 7630 8000  
[mail@danskfjernvarme.dk](mailto:mail@danskfjernvarme.dk)  
[www.danskfjernvarme.dk](http://www.danskfjernvarme.dk)  
cvr dk 55 83 10 17

Forsvarsministeriets sagsnummer: 2025/005423

16. juni 2025  
Side 1/1

Dansk Fjernvarme takker for muligheden for at give høringssvar på:  
***Høring over udkast til forslag til Lov om bygge- og anlægsprojekter samt driftsaktiviteter med væsentlige nationale forsvarsformål eller væsentlige civile beredskabsformål.***

Vi ønsker at fremhæve, at lovforslaget medfører en øget økonomisk og driftsmæssig risiko for alle typer ledningsejere, herunder også fjernvarme – og dermed i sidste ende for forbrugere og borgere.

§ 5. stk. 1, indebærer at ledningsejere kan pålægges at afholde omkostninger til flytning af ledninger i forbindelse med etablering af anlæg til forsvars- eller beredskabsformål.

*§ 5. Arbejder på ledninger i eller over arealer i områder, hvor bygge- og anlægsprojekter omfattet af § 1 skal gennemføres, herunder om nødvendigt flytning af ledninger i forbindelse med arbejder, der iværksættes af bygherren under gennemførelsen af bygge- og anlægsprojektet, betales af ledningsejeren, jf. dog stk. 2.*

Omlægninger af ledningsinfrastruktur er ofte ekstremt bekostelige. Omkostningerne vil ramme de lokale slutbrugere i det enkelte forsyningsselskab. Det er ikke rimeligt, at borgere, der er kunder i lokale forsyningsselskaber, skal betale for statslige projekter over regningen for fjernvarme.

Det må antages, at de omtalte forsvars- og beredskabsprojekter etableres med henblik på rigets sikkerhed, og derfor har bred samfundsmæssig interesse. Derfor bør omkostninger til omlægning af ledninger finansieres over statens budget og ikke finansieres af kunderne i det enkelte forsyningsselskab.

Dansk Fjernvarme takker for muligheden for at kommentere på forslaget.

Med venlig hilsen

Dansk Fjernvarme  
Jens Christian Nielsen, Chef Konsulent,

Forsvarsministeriet  
Holmens Kanal 9  
1060 København K  
[fmn@fmn.dk](mailto:fmn@fmn.dk)

17-06-2025

CC.:

Sagsnr. 2025/005423

## **Dansk Skovforenings høringssvar - Udkast til lov om bygge- og anlægsprojekter med væsentlige nationale forsvarsformål eller væsentlige civile beredskabsformål (sagsnummer 2025/005423).**

Dansk Skovforening vil gerne benytte lejligheden til at afgive høringssvar på udkast til lov om bygge- og anlægsprojekter med væsentlige nationale forsvarsformål eller væsentlige civile beredskabsformål.

Overordnet hilser vi lovforslagets formål velkommen, idet vi har forståelse for, at det kan være nødvendigt at fravige gældende regler i den almindelige plan-, bygge- natur- og miljølovgivning af hensyn til etablering af forsvarsinfrastruktur, som kan understøtte Danmarks sikkerhed.

Vi finder det i den sammenhæng væsentligt, at gældende erstatningsregler som følge af ekspropriation ikke sættes ud af kraft, og at ekspropriation kun kan ske mod fuldstændig erstatning.

Vi vil derudover gerne rejse en bekymring fsva. eventuel tilsidesættelse af eksisterende skovbeskyttelseslinjer (jf. afsnit 3.3.1.5. om naturbeskyttelse). Såfremt det er nødvendigt at etablere ny infrastruktur som ammunitionsdepoter, køreveje mv. opad en eksisterende skovejendom, vil dette kunne medføre en værdiforringelse ikke kun for ejeren af de arealer, hvor infrastrukturen placeres, men også for naboejendommen.

Vi finder det derfor afgørende, at der med lovforslaget også gives erstatning for den værdiforringelse, som en eventuel tilsidesættelse af skovbyggelinjen vil have for potentielle naboer.

Derudover finder vi det positivt, at lovforslaget er tidsbegrænset, idet den nye lov foreslås ophævet 31. december 2028.

Med venlig hilsen

**Ida Ruge-Andersen Friis**  
Politisk chef

Forsvarsministeriet  
Holmens Kanal 9  
1060 København K  
fmn@fmn.dk

Sagsnummer 2025/005423

16. juni 2025

**Høringssvar over udkast til forslag til lov om bygge- og anlægsprojekter samt driftsaktiviteter med væsentlige nationale forsvarsformål eller væsentlige civile beredskabsformål**

Danske Advokater mener, at

- lovgivningen i højere grad bør tilrettelægges, så den både imødekommer de sikkerhedspolitiske udfordringer og samtidig sikrer borgernes retssikkerhed
- retssikkerhedsværn bør integreres klart i selve lovteksten
- klageadgang bør sikres
- adgang til domstolsprøvelse skal forstærkes via fast track og førsteinstansbehandling ved landsretten

Danske Advokater takker for muligheden for at afgive høringssvar. Dette høringssvar er udarbejdet i samarbejde med vores Retssikkerhedsudvalg samt flere af vores specialiserede fagudvalg.

**Retssikkerhedsmæssig håndtering af alvorlige sikkerhedspolitiske forhold**

Forslagets ordning vil indebære, at vedkommende minister for bygge- og anlægsprojekter samt driftsaktiviteter med væsentlige nationale forsvarsformål eller væsentlige civile beredskabsformål, efter forhandling med forsvarsministeren henholdsvis ministeren for samfundssikkerhed og beredskab

1. kan overtage beføjelser tillagt andre ministre,
2. helt eller delvis kan fravige anden lovgivning og
3. kan afskære klageadgang efter lovgivningen.

Adgangen til derogation afgrænses til at angå regler i det omfang, hvor dette er påkrævet for at opnå projektets eller aktivitetens formål.

Ordnningen omfatter hjemmel til, at vedkommende minister ved ekspropriation kan erhverve arealer og rettigheder, der er nødvendige for bygge- og anlægsprojekter samt driftsaktiviteter med væsentlige nationale forsvarsformål eller væsentlige civile beredskabsformål, ligesom den omfatter regulering af ledninger berørt af nævnte bygge- og anlægsprojekter.

Med forslaget må væsentlige hensyn til den enkelte borger og andre beskyttelsesværdige interesser vige til fordel for den samfundsmæssige interesse, der følger af, at Danmark står i en meget alvorlig sikkerhedspolitisk situation.

Statsforfatningsretligt vil ordningen give vedkommende minister hjemmel til intensive indgreb i borgernes frihed og ejendom gennem beslutninger – hvad enten dette sker via udstedelse af anordninger eller blotte beslutninger - med stærk derogatorisk kraft. Brugen heraf er ifølge litteraturen heldigvis reserveret til helt sjældne og alvorlige situationer.

Danske Advokater anerkender, at den alvorlige sikkerhedspolitiske situation medfører behov for både usædvanlig og vidtgående lovgivning. Det må imidlertid alene ske undtagelsesvist og med videst mulig respekt for borgernes frihed, retssikkerhed og ejendom. Nedenfor anbefaler vi derfor en række justeringer og tilføjelser med henblik på også at sikre retssikkerheden.

### **Klar, sagligt funderet og anvendelsesorienteret regulering**

Lovforslaget indeholder kun få bestemmelser, der alle er relativt kortfattede. Forarbejderne adresserer væsentlige spørgsmål og forudsætninger for lovens anvendelse, der bør reguleres i selve loven. Ordningens indgribende karakter indebærer, at den tilsigtede regulering og forudsætningerne herfor i videst muligt omfang bør fremgå af selve lovteksten fremfor af forarbejderne.

For eksempel *"forudsættes det, at vedkommende minister før fastsættelsen af regler i forhold til et konkret projekt eller en konkret aktivitet orienterer Folketinget"*, jf. udkastet, s. 16. Tilsvarende udsagn findes s. 28, 32 og 36. Henset til, at der er tale om stærk derogation til at foretage intensive indgreb i borgernes frihed og ejendom, fremstår det påkrævet, at Folketinget orienteres, men pligten dertil og pligtens indhold bør fastlægges i selve lovteksten ved en samlet regulering af underretningen af Folketinget. *Danske Advokater anbefaler* således, at det fremgår direkte af lovteksten, at vedkommende minister orienterer Folketinget forud for brug af hjemlen.

At der er tale om usædvanlig lovgivning, der må give anledning til retssikkerhedsmæssige overvejelser, kunne for Danske Advokater at se med fordel have fundet tydeligere udtryk end sket

gennem generelle betragtninger i de almindelige og specielle bemærkninger i udkastet til lovforslaget. *Danske Advokater anbefaler derfor*, at der medtages flere klare konkrete eksempler på projekter og aktiviteter, hvor loven vil skulle finde anvendelse.

At lovforslaget giver anledning til retssikkerhedsmæssige overvejelser, ses anerkendt eftersom der usædvanligt foreslås en solnedgangsklausul, hvorefter loven ophæves den 31. december 2028. *Danske Advokater bifalder* anvendelsen af en solnedgangsklausul, herunder varigheden af loven. Vi bemærker imidlertid, at de specielle bemærkninger ikke motiverer behovet for solnedgangsklausulen, hvilket ellers havde været naturligt. *Danske Advokater anbefaler* derfor, at behovet beskrives nærmere.

Den foreslåede solnedgangsbestemmelse regulerer i § 9, stk. 3, hvorledes der skal forholdes med regler m.v. udstedt med hjemmel i lovforslagets § 2. *Danske Advokater anbefaler*, at det også reguleres, hvorledes der skal forholdes med projekter og aktiviteter, der er igangsat med hjemmel i forslaget § 3, og som ikke er afsluttede den 31. december 2028. I øvrigt bemærkes for fuldstændighedens skyld, at visse driftsaktiviteter, der tillades med hjemmel i loven, kan tænkes at skulle fortsætte mange år fremover (fx driften af en virksomhed, som kræver godkendelse efter miljøbeskyttelseslovens kap. 5, men som har opnået sit hjemmelsgrundlag qua lovforslaget). Sådanne situationer bør overvejes nærmere og beskrives i forarbejderne til loven.

### **Anvendelsesområde og væsentlighed**

I loven fokuseres på varetagelse af "væsentligt nationalt forsvarsformål" eller "væsentlige beredskabsformål" til forskel fra øvrig regulering med fokus på "væsentlige nationale sikkerhedsinteresser". Det er uklart, hvori forskellen ligger mellem denne regulering. Vurderingen af, hvornår der foreligger et væsentligt nationalt forsvarsformål, vil afhænge af det aktuelle trusselsbillede og må derfor anses for at være dynamisk.

Vi anerkender, at særlige hensyn til hastighed og fortrolighed i forhold til væsentlige nationale forsvarsformål, beredskabsformål og sikkerhedsinteresser kan gøre sig gældende. *Danske Advokater opfordrer* imidlertid til, at der indarbejdes retssikkerhedsmæssige garantier, så indgreb i borgernes rettigheder begrænses mest muligt.

Vurderingen af, om et projekt eller en aktivitet har væsentlige forsvarsformål eller væsentlige beredskabsformål, synes naturligt at skulle afgøres af forsvarsministeren henholdsvis ministeren for samfundssikkerhed og beredskab. Med henblik på at skabe en gennemsigtig proces *anbefaler Danske Advokater*, at det fremgår direkte af lovens § 1, hvem der har kompetence til at afgøre, hvorvidt der er tale om et bygge- og anlægsprojekt omfattet af loven. Det bør desuden fremgå, at det er en forudsætning, at afgørelse herom træffes tidligst muligt og inden ressortministeriet

fastlægger detaljerede forslag til regler om fravigelse af lovgivning i medfør af § 2 og § 3. Endelig anbefaler Danske Advokater, at det anføres i lovteksten, at Folketinget bør underrettes om afgørelsen.

Omfanget og forståelsen af væsentlighedsbetingelsen vil være både afgørende og betydningsfuld. En beskrivelse heraf ses begrænset eller upræcis i bemærkningerne. Et eksempel på en upræcis formulering findes i udkastets bemærkninger til lovforslagets § 1, hvor det fremgår, at det efter udkastet kræves, at *"formålet er mere end blot ønskeligt eller hensigtsmæssigt"*. Det anførte strider mod den almindelige forståelse af, hvad der følger af en betingelse om væsentlighed, og trækker tværtimod i den modsatte retning. Det anføres i det næste punktum, at det *"ikke i almindelighed vil opfylde kravet om væsentlighed"*, at et omfattende projekt eller aktivitet eksempelvis øger beskæftigelsen i et område eller tiltrækker udenlandsk ekspertise. De to eksempler udgør en negativ afgrænsning af projektets eller aktivitetens væsentlighed, som ikke samtidig giver en grundlæggende generel afgrænsning og bør derfor ikke anvendes, slet ikke ledsaget af formuleringen "ikke i almindelighed".

Danske Advokater anbefaler, at væsentlighedsbetingelsen beskrives yderligere, samt at beskrivelsen sker ud fra en positiv afgrænsning.

At de retssikkerhedsmæssige overvejelser kunne have fundet klare udtryk i udkastet, kan illustreres ved beskrivelsen af lovforslagets anvendelsesområde i udkastet, s. 11: *"Da der med lovforslaget lægges op til forholdsvis vidtgående muligheder for at overtage beføjelser, der efter anden lovgivning er tillagt andre ministre eller myndigheder, helt eller delvist at fravige anden lovgivning og at afskære klageadgang, er det regeringens vurdering, at lovforslagets anvendelsesområde bør begrænses til alene at finde anvendelse for aktiviteter, der tjener væsentlige nationale forsvarsformål eller væsentlige civile beredskabsformål"*.

Henset til den bredt formulerede adgang til stærk derogation til intensive indgreb i borgerens frihed og ejendom forekommer udtrykket "forholdsvis" før "vidtgående" ikke at være velanbragt. Den senere brug af formuleringen "bør begrænses" kan også med fordel skrives anderledes, fx at ordet "bør" erstattes med ordet "skal".

Senere i beskrivelsen af adgangen til fravigelse af anden lovgivning uden offentlighedens inddragelse er det i udkastet, s. 34, anført: *"En sådan mulighed for i særlige tilfælde at tillade fravigelser af anden lovgivning uden offentlighedens kendskab hertil er ny, og der ses ikke umiddelbart at være lignende ordninger i anden gældende lovgivning"*. En nær beslægtet formulering anvendes i udkastet, s. 60.

*Danske Advokater anbefaler, at udsagnet præcises til, at der ikke er lignende ordninger, og at udsagnet flyttes om tidligere i forslaget, så dette også omfatter den forudgående beskrevne omfattende adgang til at fravige anden lovgivning ved bekendtgørelse.*

### **Fravigelser af anden lovgivning m.v.**

Fastsættelsen af regler om fravigelse af anden lovgivning tilkommer efter forslagets § 2 vedkommende minister efter forhandling med forsvarsministeren henholdsvis ministeren for samfundssikkerhed og beredskab. Kompetencen afgrænses ved, at fravigelse af lovgivning som beskrevet kan ske *"i det omfang sådanne regler er påkrævet for at opnå projektets eller aktivitetens formål"*.

Hvis formålet som følge af fortrolighedshensyn ikke kan opnås ved at udstede regler efter forslagets § 2, kan regeludstedelse undlades, hvis forsvarsministeren henholdsvis ministeren for samfundssikkerhed og beredskab vurderer, at det af *"afgørende hensyn til den nationale sikkerhed er påkrævet"* for at opnå formålet.

*Danske Advokater anbefaler, at det anføres, at justitsministeren eller Forsvarets Efterretningstjeneste skal inddrages ved afgørelsen af, om regler er "påkrævet" efter § 2, og ved en eventuel yderligere afgørelse af, om offentligheden kan holdes uden for efter § 3, fordi det er "påkrævet" af de "afgørende hensyn".*

*Danske Advokater anbefaler, at Folketinget underrettes om afgørelser efter § 2, samt at Sikkerhedsudvalget orienteres om afgørelser efter § 3, samt at begge dele anføres i lovteksten.*

Det ses forholdsvis ofte, at større bygge- og anlægsprojekter kommer i konflikt med de EU-baserede miljøvurderings- og habitatregler (Natura-2000 reguleringen, beskyttelsen af arter, VVM o.a.). Disse sandsynlige konflikter behandles ikke tilstrækkeligt grundigt i lovforslaget. Det fremgår af bemærkningerne, dels at EU-lovgivningen og andre internationale forpligtelser forventes overholdt (udkastets s. 46), dels at projekter og aktiviteter, der tillades efter § 2 i forslaget, og som vil indebære tilsidesættelse af EU-baseret regulering (fx habitatreglerne), vil være omfattet af fravigelsesbestemmelsen i TEU art. 4, stk. 2 (udkastets s. 16). *Danske Advokater foreslår, at man i det lovforberedende arbejde inddrager erfaringer fra Danmarks implementering og brug (eller mangel på samme) af EU's nødforordning for så vidt angår fremme af VE-projekter, idet erfaringerne derfra til fulde illustrerer det vanskelige i (at overveje) at tilsidesætte fx EU's habitatregler samt de tidsmæssige implikationer heraf, fx ved brug af habitatreglernes undtagelsesbestemmelser, hvilket lovforslaget også lægger op til (udkastets s. 46). Proceduren for brug af TEU art. 4, stk. 2 er ganske vist beskrevet i forarbejderne, men det tidsmæssige perspektiv*



bør inddrages og undersøges, ligesom sammenhængen mellem brugen af lovforslagets § 3 og forholdet til EU-baserede regler bør afklares yderligere.

### **Afskæring af klageadgang**

Klageadgang udgør en central og væsentlig del af det danske retssystem og forvaltningskultur. En afskaffelse af klageadgangen vil fratage borgerne muligheden for at få prøvet og eventuelt ændret myndigheders afgørelser. Dette vil svække åbenhed og gennemsigtighed i forvaltningen og der er risiko for, at retssikkerheden forringes.

Vi finder det derfor betænkeligt, at forslaget indebærer en begrænsning eller afskaffelse af klageadgangen. For at sikre en passende balance mellem de hensyn, der ligger til grund for forslaget, *anbefaler Danske Advokater*, at klageadgangen fastholdes.

Baggrunden for at afskære klageadgang er i forslaget anført til at være et værn mod risikoen for klager til administrative myndigheder med den virkning, at klagerne måtte blive tillagt opsættende virkning og som følge heraf give anledning til væsentlige forsinkelser. Med forslaget er der lagt op til en proces og vurdering af forudsætningerne og nødvendigheden heraf.

I den forbindelse bemærkes det, at det vil være væsentligt, at der sker behørig inddragelse af mulighederne for, at der særskilt tages stilling til forudsætningerne for en klagesags behandling og om der foreligger grundlag for at give klagen opsættende virkning. Vi foreslår, at der etableres en ordning svarende til fx processen ved Klagenævnet for Udbud, hvor følgende betingelser vurderes: I den forbindelse vurderes følgende betingelser:

1. En umiddelbar vurdering af klagen skal føre til, at klagen har noget på sig ("fumus boni juris"). Hvis klagen umiddelbart synes udsigtsløs, er betingelsen ikke opfyldt.
2. Der skal foreligge uopsættelighed. Det vil sige, at opsættende virkning skal være nødvendig for at afværge et alvorligt og uopretteligt tab for klageren.
3. En interesseafvejning skal tale for opsættende virkning. Klagerens interesse i, at klagenævnet tillægger klagen opsættende virkning, skal veje tungere end indklagedes interesse i det modsatte.

Disse betingelser anses i vid udstrækning for at tilgode begge parter interesse. Vi anbefaler, at der indarbejdes et tilsvarende regime i relation til lovforslaget. Kombineres det med krav til klageorganets stillingtagen indenfor fx 30 dage svarende til klagenævnslovens § 12, stk. 3 vil myndighedernes interesserne i en hurtig afgørelse og vurdering tillige i vid udstrækning være tilgodeset.

## **Styrket og effektiv adgang til domstolsprøvelse**

Gives vedkommende minister hjemmel til at afskære klageadgang, vil borgerne være henvist til domstolene. I dette tilfælde bør borgernes rettigheder i form af frihed og ejendom som minimum understøttes ved indførelse af en reel og styrket adgang til forhindre retsstridige intensive indgreb.

Med henvisning til den foreslåede lovgivnings karakter anbefaler vi, at søgsmål om prøvelse af afgørelser truffet i medfør af loven anlægges ved landsretten som første instans med adgang til direkte appel til Højesteret. Hensynet til borgernes retssikkerhed taler desuden for fokus på at sikre en uafhængig domstolsprøvelse. Sager om prøvelse af afgørelser truffet efter loven vil ikke være egnet til førsteinstansbehandling i byretten henset til sagernes betydning og/eller kompleksitet.

*Danske Advokater anbefaler* i forlængelse heraf, at der etableres en ordning med en lovfastsat maksimal sagsbehandlingstid (fast-track). Det vil være i både statens og borgernes interesse.

Ved domstolsprøvelse henledes opmærksomheden på, at det fremgår af udkastet, s. 52, at vurderingen af, om et projekt eller en aktivitet tjener "væsentlige nationale forsvarsformål eller væsentlige civile beredskabsformål" er udtryk for "et sikkerhedsfagligt og -politisk skøn". Dette vil ved prøvelsen af afgørelser truffet efter loven blive anført til støtte for, at domstolene skal udøve særlig tilbageholdenhed ved sin prøvelse på bekostning af borgernes retssikkerhed.

*Danske Advokater anbefaler*, at det udtrykkelig bestemmes, at domstolene kan foretage en tilbundsående (fuld) prøvelse af i al fald betingelserne efter lovforslagets § 2 og § 3.

Som det fremgår af bemærkningerne til § 8 i udkastet, s. 71, kan domstolene efter en konkret vurdering på ulovbestemt grundlag tillægge søgsmål om prøvelse af en forvaltningsakts gyldighed opsættende virkning.

Henset til lovgivningens karakter *foreslår Danske Advokater*, at der på nærmere betingelser gives domstolene lov hjemmel til at tillægge søgsmål om prøvelse af afgørelser efter loven opsættende virkning. Afgørelsen om at tillægge søgsmålet opsættende virkning vil kræve, at der efter landsrettens eller Højesterets foreløbige vurdering foreligger en klar overtrædelse af den vidtgående hjemmel til at gøre intensive indgreb i borgernes frihed og ejendom.

## **Ekspropriation**

Det følger af forslagets § 4, at "*Vedkommende minister kan ved ekspropriation erhverve de arealer og rettigheder, der er nødvendige for bygge- og anlægsprojekter samt driftsaktiviteter omfattet af § 1*".

Af bemærkningerne fremgår det af side 39, at *"Ekspropriation vil kun kunne ske mod fuldstændig erstatning, hvilket indebærer, at erstatningen økonomisk skal stille den, der er blevet eksproprieret, som var ekspropriationen ikke sket."*

Med henblik på at sikre den bedst mulige retsstilling til borgere eller virksomheder, der rammes af et indgreb, anbefaler vi, at det anføres direkte i lovteksten, at *"Ekspropriation vil kun kunne ske mod fuldstændig erstatning"*.

Ekspropriation er et af de mest vidtgående indgreb, staten kan foretage over for en borger. Vi anbefaler, at der ved et så omfattende indgreb skabes øget retssikkerhed ved også her at skabe hjemmel til, at landsretten fastsættes som første instans.

Endvidere bør borgere – såvel privatpersoner som erhvervsdrivende – have adgang til fri proces, så der opnås en retsgaranti for personer eller virksomheder, der rammes af den pågældende lov. På den måde er der retsgaranti for enten at blive eksproprieret eller at kunne prøve erstatningsspørgsmålet ved domstolene med landsretten som første instans.

### **Afsluttende bemærkninger**

Danske Advokater anerkender, at den aktuelle sikkerhedspolitiske situation nødvendiggør handlekraft og kan berettige til anvendelse af ekstraordinære lovgivningsmæssige foranstaltninger. Det er imidlertid af afgørende betydning, at sådanne tiltag alene iværksættes under helt særlige omstændigheder og ledsages af den højest mulige grad af respekt for borgernes fundamentale frihedsrettigheder, retssikkerhed og ejendomsret. Med de herover anførte anbefalinger tilsigter vi at bidrage til opretholdelse af balancen og sikre tillid til retsstatens institutioner.

Danske Advokater står gerne til rådighed for uddybende spørgsmål eller dialog.

Med venlig hilsen

Danielle Løw

Juridisk konsulent

Danske Advokater

Dato: 16. juni 2025

---

## **Høringssvar: Udkast til forslag til lov om bygge- og anlægsprojekter samt driftsaktiviteter med væsentlige nationale forsvarsformål eller væsentlige civile beredskabsformål**

Danske Vandværker repræsenterer de forbrugerejede vandværker i Danmark, der leverer op mod halvdelen af Danmarks samlede drikkevandsforsyning. Danske Vandværker er dog ikke inviteret med som høringspart, hvilket må bero på en fejltagelse.

Danmark har en lang tradition for en decentral vandforsyningsstruktur med mange mindre vandforsyninger fordelt over hele landet. De lokale vandforsyninger forsyner en bred repræsentation af forbrugere fra parcelhuse, landbrug, sommerhuse til daginstitutioner og plejehjem. For at sikre forsynings-sikkerheden har vandforsyningerne flere borer, anlæg og nødforbindelser i hele Danmark. Denne decentrale struktur er med til at mindske konsekvensen i forhold angreb på kritisk infrastruktur som vores drikkevand.

Danske Vandværker anerkender, at der i forhold til national sikkerhed, beredskab og den aktuelle geopolitiske situation eventuelt skal etableres bygge- og anlægsprojekter og driftsaktiviteter hurtigt og effektivt. Dog har Danske Vandværker visse bekymringer for eventuelt afledte konsekvenser, hvis der ses helt bort fra både miljø- og naturbeskyttelses hensyn samt en langsigtet grundvandsbeskyttelse.

Derudover vil Danske Vandværker påpege, at lovforslaget bør sikre, at det ikke bliver de berørte forbrugerejede vandforsyninger, som ved flytninger af ledninger og/eller anlæg i forbindelse med bygge- og anlægsprojekter samt driftsaktiviteter med væsentlige nationale forsvarsformål eller væsentlige civile beredskabsformål, der kommer til stå alene med betalingen.

### **Specifikke bemærkninger**

#### **Ledningsarbejder § 5, stk. 2:**

Der foreslås i § 5, stk. 2 i lovforslaget, at *“Stk. 1 finder ikke anvendelse, hvis andet er særligt bestemt ved aftale, ved kendelse afsagt af en ekspropriationskommission nedsat i henhold til lov om fremgangsmåden ved ekspropriation vedrørende fast ejendom eller ved afgørelse truffet af en kommunalbestyrelse efter §§ 37 og 38, jf. § 40, i lov om vandforsyning m.v.”*

Ifølge retspraksis er der imidlertid mange andre situationer end de anførte, hvor gæsteprincippet kan være fraveget, f.eks. for ledninger der er anbragt i henhold til en landvæsenskommissionskendelse (jf. U 2022.1635 H), ved ledninger som er blevet tinglyst mens der var ejersammenfald mellem grundejer og ledningsejer (jf. U 2022.2004 H), når der er betalt erstatning for ledningsanbringelsen (U 2022.2004 H) og når grundejeren selv har haft en interesse i ledningsanbringelsen (U 2021.3472 H).

Danske Vandværker finder det ikke hensigtsmæssigt, at ledninger, der i dag har en permanent tilstedeværelsesret, jf. ordlyden i dette lovforslag, vil kunne blive omfattet af gæsteprincippet i forbindelse med bygge- og anlægsarbejder omfattet af loven.

Løsningsforslag:

Danske Vandværker foreslår, at det præciseres, at det er de gældende regler om gæsteprincippet og praksis i forhold til pålagte omlægninger af vandledninger, som skal følges på området. Derudover bør formuleringen ikke være en opremsning af tilfælde, hvor gæsteprincippet i § 5, stk. 1 ikke finder anvendelse, da det forekommer som en udtømmende liste, hvilket det ikke kan være når gældende rets-praksis udvikler sig løbende.

#### **Ledningsarbejder §§ 6 og 7**

Danske Vandværker mener ikke, at der er tilstrækkeligt ophæng i den formulerede § 7, til at sikre, at det arbejde der bliver udført på ledninger, bliver udført af hertil uddannet personale.

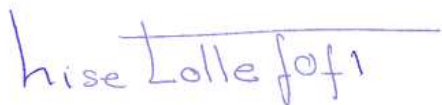
Løsningsforslag:

Danske Vandværker foreslår, at der indføres et stk. 4 som præciserer, at *"Vedkommende minister eller bygherre sikrer, at alt ledningsarbejde udføres af de pågældende ledningsområders hertil uddannet personale"*.

Afslutningsvis foreslår Danske Vandværker, at der tilføjes en yderligere paragraf i kapitlet om *Ledningsarbejder* som påpeger, at alt ledningsarbejde skal følge gældende lovgivning med hensyn til udførsel, autorisation og efterfølgende indmåling af ledningerne og indberetninger til LER jf. Bekendtgørelse om Ledningsejerregistret.

Danske Vandværker står til rådighed ved spørgsmål og/eller dialog i forhold til høringssvaret. Eventuelle spørgsmål eller kommentarer kan rettet til Anna Okkerlund Brahe

Venlig hilsen



Lise Lotte Toft  
Direktør  
Danske Vandværker

Forsvarsministeriet  
[fmn@fmn.dk](mailto:fmn@fmn.dk)

CC:  
[\[redacted\]](#)

**DATO:** 16. juni 2025  
**PROJEKTNR.:** 3004  
Lgc/hsa/CEL

## Høring af forslag til lov om bygge- og anlægsprojekter samt driftsaktiviteter med væsentlige nationale forsvarsformål eller væsentlige civile beredskabsformål – sagsnummer: 2025/005423.

DANVA kvitterer for modtagelsen af forslaget til lov om bygge- og anlægsprojekter samt driftsaktiviteter med væsentlige nationale forsvarsformål eller væsentlige civile beredskabsformål og takker for muligheden for at afgive høringssvar.

Der er tale om et vidtgående lovforslag med et meget bredt anvendelsesområde og meget store beføjelser. De retssikkerhedsmæssige aspekter heraf vil vi overlade til andre at kommentere mere detaljeret på. Men som brancheforening for den danske vandsektor (vand- og spildevandsselskaberne, der i det følgende benævnes vandselskaberne) ligger det DANVA på sinde, at lovforslaget ikke kommer til at kompromittere den almindelige vandforsyning og spildevandsafledning. Her savner vi noget i lovforslaget. Vi mener eksempelvis ikke, at der bør kunne ske ekspropriation af vand- og spildevandsanlæg under loven, hvis det medfører at vandforsyning eller spildevandsforsyning til den almindelige vandkunde som følge deraf må afbrydes i en længere periode. Vi mener også der bør sikres mod, at drikkevandet forurenes som en følge af lovforslaget. Beføjelserne til at udstede og fravige lovgivning bør eksempelvis ikke kunne anvendes i forhold til de sikkerhedsforskrifter, der skal sikre drikkevandet mod forurening.

Vi har som brancheforening for vandselskaberne i øvrigt koncentreret os om betydning af lovforslaget for vandselskaberne som ledningsejere.

Det er vores forståelse, at det ikke er intensionen med lovforslaget at påføre vandselskaberne og dermed vandforbrugerene i det pågældende forsyningsområde omkostningen til omlægning af ledninger, der ikke er gæster efter det lovbestemte eller det ulovbestemte gæsteprincip. DANVA er helt enige i denne grundlæggende præmis og skal understrege dens vigtighed for vandselskaberne.

Lovforslagets § 5, stk. 2 indeholder en opregning af tilfælde, hvor gæsteprincippet i § 5, stk. 1 ikke finder anvendelse. Ifølge retspraksis er der imidlertid mange andre situationer end de anførte, hvor gæsteprincippet kan være fraveget, f.eks. for ledninger der er anbragt i henhold til en landvæsenskommissionskendelse (jf. U 2022.1635 H), ved ledninger som er blevet tinglyst mens der var ejersammenfald mellem grundejer og ledningsejer (jf. U 2022.2004 H), når der er betalt erstatning for ledningsanbringelsen (U 2022.2004 H) og når grundejeren selv har haft en interesse i ledningsanbringelsen (U 2021.3472 H). Vi finder det meget væsentligt, at lovforslaget ikke kan misforstås og føre til, at ledninger, der i

dag har en permanent tilstedeværelsesret, bliver omfattet af gæsteprincippet i forbindelse med bygge- og anlægsarbejder omfattet af loven.

DANVA skal derfor forslå, at gæsteprincippet adresseres i § 5 stk. 1 med nedenstående formulering.

*" § 5. Arbejder på ledninger, **der er omfattet af gæsteprincippet**, i eller over arealer i områder, hvor bygge- og anlægsprojekter omfattet af § 1 skal gennemføres, herunder om nødvendigt flytning af ledninger i forbindelse med arbejder, der iværksættes af bygherren under gennemførelsen af bygge- og anlægsprojektet, betales af ledningsejeren, jf. dog stk. 2."*

Denne indsættelse overflødiggor samtidig § 5 stk. 2. Der er således tale om en ganske simpel løsning.

I fald den nuværende formulering af § 5 stk. 1 fastholdes, mener foreningen, at § 5 stk. 2 bør omskrives. Det samme gør sig gældende i fald gæsteprincippet indskrives i § 5 stk. 1 samtidig med, at § 5 stk. 2 fastholdes.

Uden omskrivning af lovens ordlyd skal DANVA efterlyse såvel tydeligere som mere udførlige lovbemærkninger til sikring af intensionen og vandselskaberne og forbrugerne i de berørte områder mod risikoen for en stor utilsigtet ekstraregning.

Ledninger i vejarealer er omfattet af den beskyttelse, der ligger i vejlovens krav om "vejformål". Denne beskyttelse bliver med lovforslaget sat ud af drift for arbejder på ledninger i forbindelse med bygge- og anlægsprojekter omfattet af loven. Dermed overvælttes en del af bygge- og anlægsomkostningerne på ledningsejerne. Dette er en forøgelse af vandselskabernes risiko, der ikke blot er ny men også vanskelig at håndtere, idet der ikke er forudsigelighed om hvornår, der er behov for ledningsflytninger af hensyn til bygge- og anlægsprojekter under loven.

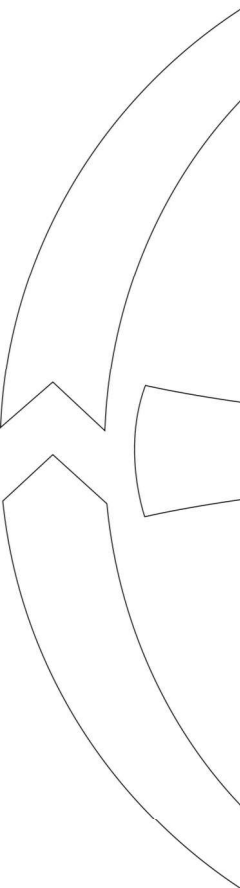
DANVA skal påpege, at ledningsomlægninger kan være særdeles bekostelige. I det tilfælde, hvor et vandselskab kommer til at betale for en ledningsomlægning efter loven, vil det være borgerne i det konkrete forsyningsområde, som kommer til at betale over vandtaksterne. Deraf behovet for sikkerhed for, hvornår det i givet fald vil være aktuelt – og en opfordring til en overvejelse af det rimelige i, at alene nogle "tilfældige" borgere skal betale ekstra for "Rigets sikkerhed" (de nationale forsvarsformål eller væsentlige civile beredskabsformål). Ledningsomlægninger som ledningsejere ikke skal bekoste efter de gældende regler kunne i stedet finansieres af fællesskabet.

DANVA stiller sig som altid til rådighed for spørgsmål og dialog i forlængelse af vores høringsvar. DANVAs chefjurist Hannah Scheel Andersen kan kontaktes på

Med venlig hilsen



Carl-Emil Larsen  
DANVA





Til Forsvarsministeriet

Energinet takker for muligheden for at komme med bemærkninger til udkast til forslag til lov om bygge- og anlægsprojekter samt driftsaktiviteter med væsentlige nationale forsvarsformål eller væsentlige civile beredskabsformål, sagsnummer 2025/005423. Energinet har gennemgået forslaget og har forholdt sig til det, der er særlig relevant for Energinet.

Indledningsvist ønsker Energinet at gøre opmærksom på, at omlægningen af Energinets anlæg bl.a. er afhængig af, at der kan skaffes udetid, så alene af den årsag kan det tage længere tid at gennemføre en omlægning end det gør for andre ledningstyper, da netop tid er helt afgørende, da projekterne som er omfattet af lovforslaget skal gennemføres, så som hurtigt som muligt.

Derfor bør de anlægsmyndigheder, som skal gennemføre denne type projekter, i videst muligt omfang forsøge at udforme og planlægge projekterne på en sådan måde, at der ikke skal ske omlægning af eksisterende eltransmissionsanlæg, da det er en lang og kompleks proces. Processen med indkøb af komponenter og udstyr kan også forlænge udførelsestiden.

I de tilfælde, hvor det måtte blive relevant, skal sådanne projekter også håndteres som helt særlige projekter i forbindelse med prioritering af den samlede projektportefølje og medfølgende tildeling af ressourcer.

Som Energinet læser og forstår § 2 i lovforslaget, så kan man f.eks. fravige fra bestemmelserne i miljøvurderingsloven, hvilket kan få stor betydning for fremdriften i forhold til omlægning af eksisterende eltransmissionsanlæg, da sådan en miljøvurderingsproces oftest er en langvarig proces.

Side 2 og side 43

*"§ 4, Stk. 2. Vedkommende minister bemyndiges til for statslige selskaber og selvstændige offentlige virksomheder, kommunalbestyrelser, regionsråd, eller private ved ekspropriation at erhverve de arealer og rettigheder, der er nødvendige for bygge- og anlægsprojekter samt driftsaktiviteter omfattet af § 1."*

*"Afløste ledningsarbejder er en betegnelse for nødvendig omlægning af eksisterende ledninger til en anden ejendom som følge af et bygge- og anlægsprojekt. Kan der ikke indgås en aftale med lodsejer om ledningens placering, kan det blive nødvendigt at ekspropriere hertil, hvilket sker med hjemmel i den pågældende sektorlovgivning"*

Energinet forstår § 4, stk. 2, således, at Energinet i forbindelse med gennemførelse af denne type projekter ikke skal indhente en tilladelse fra Sikkerhedsstyrelsen til ekspropriation, hvis der ikke kan indgås en aftale med lodsejer.

Dette forhold har Energinet ved flere lejligheder påpeget i forbindelse med høringssvar til forskellige anlægslove, som har givet Vejdirektoratet hjemmel til at anlægge nye motorveje eller udvide eksisterende statsveje.

Side 43

*Anlægsmyndigheden/bygherre bør dog så vidt det er muligt og så tidligt som muligt at koordinere samt tilrettelægge ledningsarbejdet m.v. med ledningsejer.*

Dette er Energinet enige i.

Hvis ovenstående giver anledning til spørgsmål, er I naturligvis velkomne til at kontakte Energinet for uddybning.

Venlig hilsen

**Sisse Guldager Larsen**  
Juridisk seniorkonsulent  
Myndighedsenheden

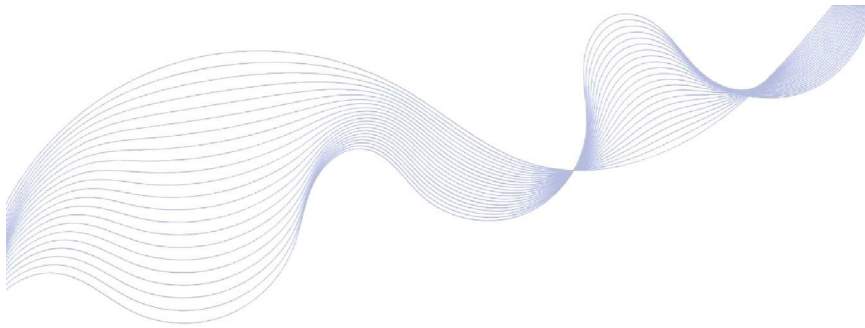
[myndighed@energinet.dk](mailto:myndighed@energinet.dk)



Energinet  
Tonne Kjærsvvej 65  
7000 Fredericia  
[www.energinet.dk](http://www.energinet.dk)

***Energinets Myndighedsenhed er Energinets kontaktpunkt for andre myndigheder.***

*Denne e-mail kan indeholde fortrolig information. Hvis du ikke er den rette modtager af denne e-mail, eller hvis du modtager den ved en fejltagelse, beder vi dig venligst informere afsender om fejlen ved at bruge svarfunktionen. Samtidig bedes du slette e-mailen med det samme uden at videresende eller kopiere den.*



Forsvarsministeriet  
Holmens Kanal 2  
1060 København K

Sagsnummer 2025/005423 – sendt via mail til [fmn@fmn.dk](mailto:fmn@fmn.dk) med kopi til

Højby, den 16. juni 2025.

## **Høringssvar – Høring over udkast til forslag til Lov om bygge- og anlægsprojekter samt driftsaktiviteter med væsentlige nationale forsvarsformål eller væsentlige civile beredskabsformål**

Kære modtager,

På trods af ikke at være på høringslisten, beder FDA – Forenede Danske Antenneanlæg, som brancheforening for ledningsejere af datainfrastruktur (de danske antenneanlæg og kabelnet) om lov til at fremsende høringssvar på ovennævnte høring.

FDA – Forenede Danske Antenneanlæg er brancheforening for de danske antenneanlæg og repræsenterer godt 120 ledningsejere af datainfrastruktur.  
Antenneanlæggene leverer tv- og radiosignaler, internet og IP-telefoni til antenneanlæggenes medlemmer, som samlet udgør omkring 250.000 slutbrugere som medlemmer.

---

### **Øget risiko for gener for ledningsejere og borgere**

Overordnet ønsker FDA at fremhæve, at lovforslaget vil medføre en øget risiko – både økonomisk og driftsmæssigt – for alle typer ledningsejere. Medfører lovforslaget driftsforstyrrelser og/eller økonomiske byrder, vil det i sidste ende medføre ekstra udgifter og gener for forbrugere og borgere.

Omlægninger af ledningsinfrastruktur er ofte ekstremt bekostelige. Omkostningerne vil ramme de lokale slutbrugere. Det er ikke rimeligt at lovforslaget som udgangspunkt placerer alle udgifter hos ledningsejer og dermed kunderne hos den enkelte ledningsejer, som risikerer at betale for statslige projekter over regningen til deres – for FDAs vedkommende - antenneanlæg.

Det må antages at de omtalte forsvars- og beredskabsprojekter etableres med henblik på rigets sikkerhed, og derfor har bred samfundsmæssig interesse. Derfor bør omkostninger til omlægning af ledninger finansieres over statens budget og ikke finansieres af kunderne hos den enkelte ledningsejer.

### **Uforudsigelighed i loven på varsling**

Ligeledes ønsker FDA at fremhæve, at lovforslaget vil medføre en uforudsigelighed ift. tidspunkter og tidsrum for eventuelle ledningsflytninger i henhold til loven, som vil være vanskelige at håndtere, idet lovforslaget lægger op til en fravigelse af normale varslinger for ledningsarbejde.

Loven bør i højere grad afbalancere hurtig gennemførelse af militært beredskabsformål mod driftssikkerhed for ledningsejere.

### **Mindsket kontrol over egen infrastruktur**

FDA vil ligeledes gerne udtrykke bekymring for at lovforslaget i ukendt omfang i realiteten fratager ledningsejeren kontrol over egen infrastruktur – og det uden en ekspropriation.

Samtidig vil FDA gerne anmode om, at der i videst muligt omfang benyttes entreprenører med lokalkendskab i tilfælde af, at der besluttet ledningsforflytninger i henhold til loven samt at ledningsejer i et vist omfang har medbestemmelse – eller i hvert fald orienteringsret – i forhold til hvilken entreprenør, der tillades adgang til ledningsnettet.

Det kan have afgørende betydning i forhold til, at der for langt størstedelen af antenneanlæggenes tilfælde eksisterer kontrakter mellem ledningsejere og serviceleverandører med kontraktforhold, der risikerer at blive brudt ved tilgang til ledningsnettet af ekstern entreprenør.

Samtidig indeholder lovforslaget ingen forpligtelse for bygherre og/eller entreprenør til tidlig og indledende dialog med ledningsejer og det øger risikoen for uplanlagte afbrydelser og forsyningssvigt.

Ligeledes vil FDA anbefale, at der indskrives i loven, hvem der bærer udgiften til eks. indmåling af ledninger, indberetning til LER, m.m., ligesom FDA vil anbefale, at myndighederne forpligtes til at skaffe ny placering for flyttede ledninger, så dette ansvar ikke pålægges ledningsejer.

### **Betydelig retsusikkerhed**

Lovforslaget lægger op til en betydelig magtudvidelse for ministrene og de kan dispensere fra både national og EU-ret uden forudgående offentlighed, hvilket skaber en betydelig retsusikkerhed for ledningsejere og borgere i de områder, som risikerer at blive berørt.

FDA vil på det kraftigste anbefale klarere definerede rammer og at der gennemføres tilstrækkelig høring af de berørte ledningsejere i enhver situation.

FDA anerkender behovet for hurtigere sagsgennemgang og eksekvering af militære projekter nødvendig gjort af en verden med større konfliktrisici. Men FDA advarer om, at loven i sin fremlagte form og ordlyd vil skabe betydelig usikkerhed omkring retsstilling for ledningsejere, mulige voldsomme tvungne omkostninger for ledningsejere og borgere og alvorlige risici for driftsforstyrrelser og tab af både omsætning og medlemmer for de danske antenneanlæg.

Udsættes et mindre antenneanlæg for de byrder, både økonomisk og praktisk ift. ledningsforflytninger, som loven lægger op til, vil antenneanlæg være truet på deres eksistens.

FDA anbefaler derfor en klart skarpere afgrænsning af ansvar, tidligere dialog og især en økonomisk byrde varetaget af staten i sådanne tilfælde, som loven lægger op til.

FDA er bekendt med høringssvar fra både DANVA og Green Power Denmark og støtter fuldt og helt de bekymringspunkter, som begge organisationer fremlægger i deres høringssvar.

Med venlig hilsen

FDA, Forenede Danske Antenneanlæg

**Mie Lund Jørgensen**

Sekretariatschef

Til Forsvarsministeriet  
[fmn@fmn.dk](mailto:fmn@fmn.dk)



2025/005423

## Høringssvar til forslag til Lov om bygge- og anlægsprojekter samt driftsaktiviteter med væsentlige nationale forsvarsformål eller væsentlige civile beredskabsformål

Forsikring & Pension har noteret sig det fremsendte lovforslag om *Lov om bygge- og anlægsprojekter samt driftsaktiviteter med væsentlige nationale forsvarsformål eller væsentlige civile beredskabsformål* (herefter ”lovforslaget”) og ønsker at fremkomme med følgende bemærkninger.

Vi deler fuldt ud behovet for et smidigt og effektivt retsgrundlag for gennemførelse af anlægsprojekter og driftsaktiviteter, der tjener forsvaret og det civile beredskab – særligt i lyset af den aktuelle sikkerhedspolitiske situation. Det er imidlertid en væsentlig svaghed ved lovforslaget, at det samlede trusselsbillede afgrænses for snævert og ikke omfatter de stigende klimarelaterede risici.

EU-Kommissionens beredskabsstrategi fra marts 2025 understreger tydeligt, at medlemslandene skal styrke evnen til at forebygge og håndtere kriser i en holistisk og tværsektoriel tilgang – herunder med fokus på klimarelaterede hændelser. Ligeledes fremgår det af Danmarks nationale strategi for samfundets robusthed og forsyningssikkerhed, at fysisk sikring mod oversvømmelser og vejrfarenomener er en nødvendig del af det fremtidige beredskab.

Når klimarelaterede trusler mod kritisk infrastruktur, forsyning og befolkningens sikkerhed ikke indgår i lovforslagets anvendelsesområde, udgør det en grundlæggende og alvorlig mangel i forhold til både nutidens og fremtidens risikobillede.

Vi foreslår derfor, at klimatilpasningsprojekter, der har til formål at beskytte samfundskritiske funktioner og infrastruktur, eksplicit anerkendes som et væsentligt civil beredskabsformål i lovforslaget.

Dette kan fx ske ved en tilføjelse til § 1, stk. 1:

11.06.2025

F&P  
Philip Heymans Allé 1  
2900 Hellerup  
Tlf.: 41 91 91 91  
[fp@fogp.dk](mailto:fp@fogp.dk)  
[www.fogp.dk](http://www.fogp.dk)  
CVR 11 62 81 84

Casper Ziehm Mortensen  
Chefkonsulent  
Dir.

Sagsnr. GES-2024-00008  
DokID 523844

Brancheorganisation  
for forsikringsselskaber  
og pensionskasser

F&P

Sagsnr. GES-2024-00008

DokID 523844

*"...væsentlige nationale forsvarsformål eller væsentlige civile beredskabsformål, herunder klimatilpasningsprojekter og fysiske sikringstiltag mod klima- og vejmæssige trusler, når disse har til formål at beskytte kritisk infrastruktur, samfundsvigtige funktioner eller større befolkningskoncentrationer."*

En sådan overordnet tilføjelse bør desuden kvalificeres i lovforslagets øvrige bestemmelser – herunder fx § 2 om fravigelse af anden lovgivning og § 7 om udgiftsdækning.

Nævnte justeringer vil være i overensstemmelse med både EU-rettens forståelse af beredskab og Danmarks nationale forpligtelser til at beskytte samfundet mod kendte og voksende klimarisici.

Forsikring & Pension stiller sig gerne til rådighed for yderligere drøftelser og deltager i kommende høringer vedrørende beredskabet, hvor vi allerede har en god dialog med Ministeriet for Samfundssikkerhed og Beredskab – bl.a. som deltager i ministerens Erhvervsudvalg.

Med venlig hilsen

Casper Ziehm Mortensen

Chefkonsulent, Forsikring & Forebyggelse



Philip Heymans Allé 1 | 2900 Hellerup | +45 41 91 91 91

[www.fogp.dk](http://www.fogp.dk) | [Twitter](#) | [LinkedIn](#)

Indholdet af denne mail er fortroligt og kun tiltænkt modtageren af mailen. Såfremt du har modtaget mailen ved en fejl, bedes du straks give afsenderen besked og slette mailen



Til Forsvarsministeriet

**Vedrørende: Høring over udkast til lov om bygge- og anlægsprojekter samt driftsaktiviteter med væsentlige nationale forsvarsformål eller væsentlige civile beredskabsformål**

Fredericia Kommune takker for muligheden for at afgive høringssvar til det fremsatte lovudkast. Kommunen anerkender behovet for at kunne gennemføre tidskritiske projekter af væsentlig betydning for Danmarks forsvar og beredskab, særligt i lyset af den aktuelle sikkerhedspolitiske situation. Vi ønsker dog at fremhæve enkelte væsentlige opmærksomhedspunkter.

**Demokratisk legitimitet og lokal forankring**

Lovforslaget giver mulighed for, at statslige myndigheder kan overtage kommunale beføjelser og fravige gældende plan-, miljø- og byggelovgivning uden kommunal medvirken. Dette vil umiddelbart svække den lokale demokratiske forankring og borgernes mulighed for indflydelse på udviklingen i deres nærområde. Derfor anbefaler vi til tidlig og reel inddragelse af berørte kommuner, også i tilfælde hvor der ikke gennemføres offentlig høring.

**Afskæring af klageadgang**

Muligheden for at afskære administrativ klageadgang kan have konsekvenser for retssikkerhedsfølelsen – især for borgerne. Vi opfordrer derfor til, at kommunerne gives mulighed for intern rekurs til den relevante minister, hvis klageadgangen til klagenævnene afskæres.

**Ekspropriation og økonomiske konsekvenser**

Lovforslaget giver mulighed for ekspropriation til fordel for både offentlige og private aktører. Det er afgørende, at kommunerne ikke pålægges økonomiske eller administrative byrder i forbindelse med ekspropriationer, som de ikke selv har initieret.

**Særlige forhold i Fredericia Kommune**

Fredericia Kommune huser kritisk infrastruktur, herunder raffinaderi, havn og energianlæg. Vi ønsker derfor at den gode og tætte dialog med forsvaret fortsætter fremadrettet.

**Anbefaling om evaluering og tidsbegrænsning**

Vi støtter, at loven er midlertidig og foreslår, at der indføres en obligatorisk evaluering senest to år efter ikrafttrædelsen, med inddragelse af kommunerne og relevante interessenter.

Fredericia Kommune anerkender behovet for handlekraft i en krisesituation, og ønsker at understrege vigtigheden af balance mellem nationale hensyn og lokal medinddragelse. Vi står til rådighed for dialog og samarbejde om konkrete projekter, der måtte blive omfattet af loven.

Med venlig hilsen

Nanette Simonsen Rytter  
Leder, Plan og Byudvikling



## Høringssvar til lov om bygge- og anlægsprojekter samt driftsaktiviteter med væsentlige nationale forsvarsmål eller væsentlige civile beredskabsformål (2025/005423)

16. JUNI 2025

GREEN POWER DENMARK  
LANGEBOGADE 3H  
1411 KØBENHAVN K

Green Power Denmark har modtaget udkast til lov om bygge- og anlægsprojekter samt driftsaktiviteter med væsentlige nationale forsvarsmål eller væsentlige civile beredskabsmål i høring. Lovforslaget er en følge af den aktuelle situation i landet, der kan kræve en særlig fremgangsmåde. Green Power Denmarks høringssvar skal derfor læses i lyset af denne særlige situation.

DOK. ANSVARLIG: ASB  
SEKRETÆR:  
SAGSNR.: S2025-515  
DOKNR: D2025-18319

Lovforslaget kan potentielt omfatte flere dele af elforsyningssektoren, herunder distributions- og produktionsselskaber, men forventes primært at berøre distributionselskabernes (herefter benævnt netselskaber) ledninger og anlæg. Lovforslaget kan potentiel medføre, at ledninger skal flyttes, at anlæg skal etableres til forsyning af nye anlæg etableret efter denne lov, og at både eksisterende og nye energianlæg skal drives og etableres på nye måder.

Energisektoren, herunder netselskabernes ledningsanlæg, er en vigtig del af den kritiske infrastruktur. Det fremgår flere steder, at lovforslaget bl.a. vil kunne omfatte bygge- og anlægsprojekter til beskyttelse af kritisk infrastruktur, hvis det i øvrigt opfylder lovens anvendelsesområde om væsentlige nationale forsvarsmål eller væsentlige civile beredskabsformål. Det understreger, at forsyningssektoren er en selvstændig aktør i både civilsamfund og til militær infrastruktur, ligesom det fremgår af afsnittet om lovens økonomiske konsekvenser, at lovforslaget vurderes at kunne få positive konsekvenser for private aktører eksempelvis i energi- og forsyningssektoren, idet lovforslaget eller regler fastsat i medfør af lovforslaget vil kunne medføre en mere smidig og effektiv proces for projekter omfattet af lovens anvendelsesområde.

Green Power Denmark har i høringsprocessen søgt svar på en række spørgsmål af både konkret/teknisk og principiel karakter. Først sent i høringsprocessen lykkedes det os at få lidt opklaring. Vores høringssvar afspejler således de elementer, som igennem hele høringen har bekymret os, og som vi mener, der bør justeres på. Green Power Denmark appellerer til, at der på bagkant af høringsprocessen bliver mulighed for et møde, hvor vi kan uddybe vores bekymringspunkter og drøfte de hastigheds-understøttende løsningsforslag, som vi kan se for os, og skitserer i vores høringssvar.

Green Power Denmarks bemærkninger til lovforslaget er opdelt i to hoveddele:

1. **Bekymringer vedrørende ledningsanlæg, der skal forsyne eller flyttes.**
2. **Beredskabs- og sikkerhedsmæssige aspekter, herunder kritisk infrastruktur.**

### 1. Ledningsanlæg, der skal forsyne eller flyttes

Denne del af høringssvaret har primær fokus på de situationer, hvor ledningsejer enten skal forsyne eller flytte for andre projekter omfattet af loven.

Lovforslaget kan medføre, at anlæg omfattet af denne lov skal prioriteres over andre hensyn og ressourcer. På grund af samfundets generelle elektrificering er der

allerede en omfattende efterspørgsel efter netselskabernes ydelser. Det gælder både i forhold til at skulle imødekomme det øgede forsyningsbehov ved anlæg af nye ledningsanlæg og i forhold til at opretholde den allerede etablerede forsyning, herunder planlægning, projektering, anlæg og drift. Dette arbejde kræver en betydelig planlægning og koordinering med relevante aktører for at opretholde forsynings sikkerheden, og der er kun de allerede tilstedeværende ressourcer til at klare opgaven. De potentielle projekter, som tænkes at følge af den foreslåede lov, vil derfor potentielt påvirke elanlæg, som er udpeget som kritisk infrastruktur.

Forslaget giver anledning til en række generelle spørgsmål og bekymringer vedr. denne forsyning, som er oplistet nedenfor. Listen er ikke nødvendigvis udtømmende:

- Der skal være fortsat være opmærksomhed på, at den i lovforslaget foreslåede proces kan medføre en forsyningsudfordring, f.eks. ved flytning eller etablering af net, hvis der ikke tages hensyn til ledningsejerens eksisterende forhold og drift. Der skal derfor sikres en proces, der tager højde for en balance mellem hensyn, f.eks. i forhold til kritisk infrastruktur.
- Det er vanskeligt at forestille sig, hvordan arbejder kan gennemføres uden samarbejde med netselskaberne. Arbejder i og på det kollektive elforsyningsnet kræver en betydelig faglig indsigt for at tilrettelægge og gennemføre de nødvendige afbrydelser og omlægninger med henblik på at opretholde forsyningen i det øvrige elnet og til andre kunder end dem, der er direkte berørt.
- Der er for lidt fokus på kommunikation og planlægning mellem ledningsejere og bygherrer ved ledningsflytning, særligt i betragtning af, at bygherrerne kan være forskelligartede. Green Power Denmark vil gerne påpege vigtigheden af, at der i loven stilles krav til at enhver relevant bygherre så vidt muligt skal sikre en tidlig og proaktiv dialog og koordinering med relevante aktører, herunder netselskaberne og andre relevante ledningsejere. Dette bør præciseres i lovforslaget. En tidlig dialog og koordinering vil kunne understøtte den hurtighed for bygge- og anlægsprojekter, som lovforslaget søger at skabe grundlag for.
- Elsektoren er underlagt omfattende og kompliceret lovgivning, herunder EU-regulering med udgangspunkt i de generelle principper om ligebehandling, gennemsigtighed og ikke-diskrimination. En fravigelse af dele af lovgivningen kan få afledte u hensigtsmæssige konsekvenser.

### Til §§ 2 og 3

Der er lagt op til, at der skal gives mulighed for at fravige gældende regler med eller uden bekendtgørelse – det sidste uden offentlighedens kendskab. Der gives, som det også fremgår af lovforslaget, således forholdsvist vidtgående beføjelser til fravigelse af gældende ret, som er en nyskabelse i dansk ret. Der kan også være tale om fravigelse af EU-reguleringen i særlige tilfælde. En fravigelse uden lovændring skal efter lovforslaget kun ske i helt særlige situationer.

Der er i lovforslaget angivet en række retsområder, hvor en fravigelse fra lovgivningen kan tænkes, men det angives samtidigt, at listen ikke er udtømmende.

Det efterlader en retslig usikkerhed om omfanget og dybden af disse muligheder, idet gennemførelsen potentielt kan varetages af "vedkommende minister" og rette sig mod en bred skare af bygherrer, dog inden for lovens formål. Endvidere mangler der en klar afgrænsning af, hvilke regler der kan fraviges for at opfylde formålet. Det er således uklart, hvem og hvordan dette potentielt kunne ramme.

Energisektoren, herunder netselskaberne, er omfattet af en kompleks og omfattende regulering, som i vidt omfang er baseret på EU-reguleringen om det indre energimarked, personsikkerhed, cybersikkerhed, beredskab og robusthed mv. Særligt er netselskaber som et naturligt monopol underlagt en omfattende regulering, herunder økonomisk regulering, foruden at netselskaberne er tildelt en bevilling, der giver dem eneret og pligt til at eje og drive kollektiv elforsyning, herunder udføre arbejde på dette, i deres respektive bevillingsområder. Elnettet og elforsyningen er samtidig kritisk infrastruktur, der har en betydningsfuld rolle for videreførelse af og forsyning til de tilsluttede kunder, herunder både civilsamfund og militære installationer.

Det fremgår af lovforslagets bemærkninger, at det er muligt at fravige regler i anden lovgivning, når de hensyn, der ligger bag bestemmelsen i den anden lovgivning, efter en konkret vurdering findes at burde vige af hensyn til de væsentlige samfundsmæssige interesser. Dette kan også ske uden regeludstedelse og uden inddragelse af offentligheden.

Der er i lovforslaget et noget ensidigt fokus på de hensyn, som denne lov skal varetage, men det er vigtigt at understrege, at der kan være andre mindst lige så samfundsvægtige hensyn, der skal inddrages i denne vurdering. Særligt for et område som elforsyning, der er udpeget som kritisk infrastruktur, og som har en væsentlig samfundsunderstøttende rolle, skal det sikres, at der ikke introduceres uhensigtsmæssige barrierer. Dette bør fremgå klart af loven. Green Power Denmark finder, at det ikke kan udelukkes, at en fravigelse af reglerne på dette område kan få direkte og afledte konsekvenser eller implikationer af økonomisk, kommerciel, sikkerhedsmæssig og forsyningsmæssig karakter. Der bør tages stilling hertil, hvorfor der bør være en beskrivelse i lovforslagets afsnit om lovforslagets konsekvenser, som forholder sig til dette.

Endvidere er der i lovforslaget ikke taget stilling til eventuelle erstatningsretlige konsekvenser ved en sådan fravigelse, udover muligheden for en eventuel domstolsprøvelse. Dette bør også adresseres i lovforslaget.

#### Til § 4 - Ekspropriation

I elforsyningen sondres mellem det kollektive elforsyningsnet, som forsyner flere kunder, og elanlæg, der alene anvendes til en kundes egen forsyning – herunder stikledninger, interne installationer m.m. Disse anlæg er ikke en del af det kollektive elforsyningsnet og derfor heller ikke omfattet af netselskabets tilslutningsbestemmelser. På en ejendom, der skal eksproprieres, kan flere af disse elanlæg være forekommende.

Det kollektive elforsyningsnet er ofte placeret i vejareal, men også på eksempelvis landbrugsjord. Det kan være nødvendigt at sikre visse anlægs fulde tilstedeværelsesret, enten via aftaler eller via ekspropriation, jf. elsikkerhedslovens § 27. Adgangen for elanlægs, herunder ledningers, fulde tilstedeværelsesret ved aftale eller

ekspropriation er stadfæstet af både domstole og ved ekspropriationskommissions-afgørelser. Ekspropriationsbestemmelsen i el sikkerhedslovens § 27 omfatter mulighed for ekspropriation til produktion, transmission, distribution og lagring af elektrisk energi.

Elanlæg til kundens egen forsyning er omfattet af netselskabernes tilslutningsbestemmelser, der fastsætter vilkår for at blive tilsluttet det kollektive forsyningsnet.

Lovforslagets § 4 giver en bred adgang til ekspropriation af både arealer og rettigheder i forbindelse med projekter, der vurderes at have væsentlige nationale forsvars- eller beredskabsmæssige formål. Ekspropriation kan ske til fordel for stat, kommuner, regioner, kommuner og offentlige myndigheder samt private aktører som bygherrer. Det er i lovforslaget uklart, hvilke arbejder der kan være tale om, hvilket efterlader stor usikkerhed om omfang, men det må antages, at der kan ske ekspropriation af eksisterende ledninger og andre anlæg.

Når der eksproprieres areal og rettigheder indtræder erhververen i overensstemmelse med gældende ret i rettigheder og pligter. Det betyder bl.a., at pågældende skal betale erstatning herfor, herunder betale de fulde omkostningerne for flytning af anlæg, hvis der skal ske flytning af disse, jf. lovforslagets § 5. Det betyder også, at der sker en indtræden i andre rettigheder som vejadgang m.m.

Som hjemmel til erstatningsfastsættelse henvises i lovforslagets § 4, stk. 3, til, at erstatningsfastsættelse skal se efter vejlovens § 103 i lov om offentlige veje. Der gøres her opmærksom på, at dette så også omfatter de særlige forhold, der gælder for moderne og kompleks infrastruktur under jorden, såsom højspændingskabler, fibernet og andre ledninger. Dette bør også omfatte erstatning for f.eks. driftstab, nødforanstaltninger, ligesom tekniske følgekonskvenser bør vurderes og erstattes i henhold til denne hjemmel.

#### § 5 - Arbejder på ledninger

Bestemmelsen i lovforslagets § 5, stk. 1-2, svarer i vidt omfang til bestemmelser om ledningsarbejder i vejlovens § 77 stk. 1-2, som fastlægger betalingsfordelingen for flytning af ledninger.

Det fremgår af lovforslagets § 5, stk. 1, at arbejder på ledninger skal betales af ledningsejer, jf. dog § 5, stk. 2. Ifølge § 5, stk. 2, finder stk. 1 ikke anvendelse, hvis andet er særligt bestemt ved aftale, ved kendelse afsagt af ekspropriationskommissionen efter lov om fremgangsmåden ved ekspropriation vedrørende fast ejendom eller ved afgørelse truffet af en kommunalbestyrelse efter §§ 38 og 37, jf. § 40, i lov om vandforsyning m.v.

Som beskrevet under § 4 vil elanlæg til forsyning af kunden selv på en ejendom være omfattet af netselskabets tilslutningsbestemmelser, herunder bestemmelser om betaling for flytning, jf. forslag til § 5, stk. 2. Netselskaberne skal således ikke betale for arbejder på elanlæg til kundens egen forsyning af og på ejendommen. Se også bemærkninger til lovforslagets afsnit 3.7.1. vedrørende tilslutningsbestemmelsernes retslige status i forhold til gæsteprincippet.

Ligeledes kan anlæg, der indgår som en del af det kollektive forsyningsanlæg, være sikret fuld tilstedeværelsesret ved aftale eller ekspropriation. Disse ledninger kan også være placeret som gæst på ejendommen.

Det er væsentligt, at der i en ekspropriationsproces eller ved arbejder på ledninger tages højde for disse forskellige anlægs vilkår og retslige status, herunder hvem der skal betale for flytning af disse.

Det fremgår af forslagets § 5, stk. 3, at arbejde på ledninger udføres af vedkommende ledningsejer, medmindre andet er aftalt. Det fremgår af lovens bemærkninger, at det er forslag til en præcisering af, at det er udgangspunktet.

Green Power Denmark er helt enig i, at arbejde på ledninger skal udføres af ledningsejere, herunder netselskaber som et led i deres bevillingspligtige aktivitet. Netselskaberne har efter elforsyningsloven eneretten til at eje og drive eldistributionsnettet via bevilling i et geografisk afgrænset område, hvilket omfatter ledningsarbejder. Der er således ingen retslig tvivl om, at det er netselskabernes eneret og forpligtelse at udøve ledningsarbejde på distributionsnettet og anlæg i tilknytning hertil, herunder løbende netdrift, omlægning og flytning af net og netudbygning.

Desuden er det fastsat i lovforslagets § 5, stk. 4, at nødvendige arbejder på ledninger, jf. stk. 1, ekspropriation af areal eller rettigheder, kan det ske efter bestemmelsen i § 4.

Det fremgår af lovbemærkningerne, at det kan være nødvendigt, at vedkommende minister kan ekspropriere efter bestemmelsen i § 5, stk. 4, til genplacering af ledninger.

Dermed anerkendes det tilsyneladende, at der kan opstå en situation, hvor der trods krav om at flytte ledninger, hverken foreligger nyt areal eller vilkår for en genplacering af ledninger, hvilket er en forudsætning for at opretholde forsyningssikkerheden til andre kunder og dele af samfundet, men måske også til det påtænkte bygge- og anlægsprojekt selv.

Forsyningen, som ledningsejere varetager i et givent område, er nødvendig og kan ofte ikke afbrydes uden at få konsekvenser for det givne område. Et eventuelt krav om flytning af ledninger som en del af det kollektive net i et givent område vil derfor ikke kunne gennemtvinges uden konsekvenser for andre, hvis der ikke forinden er etableret andre ledninger på anden placering, som kan erstatte den/de ledning(er), som ønskes fjernet. Hvis der ikke kan opnås en frivillig aftale med en lods-ejer om en anden placering, kan det betyde, at ledningsejer også skal gennemføre en ekspropriationsproces. Det kan derfor være umuligt at gennemføre en ledningsflytning, før en ny placering er fundet. Det vil påvirke hastigheden, hvormed ledninger og anlæg kan flyttes, samt etableringen af nye.

Givet, at ledningerne skal flyttes, er det Green Power Danmarks opfattelse, at der kan opnås en forenklet proces, hvis der sikres hjemmel til, at det altid er anlægsmyndighedens forpligtelse, i samarbejde med ledningsejer, at finde genplacering til de ledninger, der skal flyttes på grund af et anlægsprojekt, og som indgår som en del af det kollektive net. Det er dog helt afgørende, at dette sker således, at ledningsejer har indflydelse på både placering og vilkår for de genetablerede ledninger.

En forenklet og koordineret ekspropriationsproces vil have betydning for hastigheden for genetablering af elnettet i anlægsprojekter, som kan have betydning for hastigheden i den øvrige udbygning af elnettet og for forsyningssikkerheden.

Samtidig vil en forenklet proces alt andet lige også være en betydelig fordel for lodsejer, som kun mødes af én ekspropriationsproces, og i sidste ende anlægsmyndigheden.

Green Power Denmark vil opfordre til, at der skal være klar hjemmel til, at anlægsmyndigheden ved ekspropriering af et areal, hvori der ligger ledninger, som skal flyttes, også skal finde et nyt areal til disse ledninger ved én og samme proces. Dermed kan der opnås klarhed om alle nødvendige arealer, hvormed ledningsejere hurtigere kan finde genplacering.

Der er i lovforslaget lagt op til, at anlægsejer kan søge ekspropriation til genplacering på tredjemands ejendom, men det er uklart, om dette skal ske via en særskilt proces eller i én og samme proces. Dette bør tydeliggøres, således at anlægsmyndighedens ekspropriationshjemmel kan bruges til genplacering af ledninger i én og samme proces.

Green Power Denmark foreslår derfor følgende præcisering af § 5, stk. 4, som er markeret med en understregning:

*“Stk. 4 Nødvendiggør arbejder på ledninger, herunder flytning af ledninger, jf. stk. 1, ekspropriation af areal eller rettigheder, kan dette ske efter bestemmelsen i § 4. Ledningsejer skal i processen træffe beslutning om placering og vilkår for placering af de flyttede ledninger.”*

#### Til §§ 6 og 7

Green Power Denmark noterer sig, at det fremgår af den politiske aftale af 13. maj om en ny lov om bygge-og anlægsprojekter samt driftsaktiviteter med væsentlige nationale forsvarsmål eller væsentlige civile beredskabsformål om ledningsarbejder, at “Loven vil også indeholde bestemmelser, som skal være med til at sikre, at eventuelle ledningsomlægninger i forbindelse med et projekt kan foretages hurtigt og effektivt.”

Det fremgår af lovforslagets § 6, at vedkommende minister efter at have meddelt ledningsejeren, at det planlagte arbejde begyndes, kan gennemføre arbejdet og kræve ledningsarbejder udført af ledningsejeren, ligesom arbejdet kan udføres af vedkommende minister for ledningsejers regning.

Green Power Denmark vil gerne understrege, at ledningsejerne altid arbejder i koordinerede processer med relevante aktører – også i forbindelse med ledningsomlægninger og i dialog om behov for flytning af ledninger i respekt for, at bygherrens interesser søges imødekommet. Det ville ledningsejer også være i det tilfælde, det er nødvendigt at flytte ledninger efter denne lov, men det kræver nødvendigvis en dialog og respekt for hinandens muligheder, herunder bygherres eventuelle ønske om fortrolighed.

En eventuel ledningsomlægning skal også ske i respekt for ledningsejers forpligtelse til forsyning af kunder. Der er allerede, som tidligere nævnt, en betydelig efterspørgsel efter elnetsektorens ydelser til nyetablering af forsyning samt flytning på grund af den generelle samfunds – og byudvikling, grønne omstilling og

omfattende elektrificering af samfundets sektorer. En proces, der ikke er afstemt med ledningsejer, kan i værste fald afstedkomme et forsyningssvigt til andre kunder, ligesom der kan være personsikkerhedsmæssige aspekter herved. Green Power Denmark tvivler derfor på, at der kan opnås den fornødne hurtighed og effektivitet ved den i lovens § 6 beskrevne metode.

Dette skal også ses i lyset af, at der i lovforslaget lægges op til en flerhed af bygherrer, som ikke nødvendigvis er vant til processer omkring ledninger. Det bør derfor præciseres direkte i bestemmelsen, at der er en forpligtelse til at indlede en forudgående dialog med ledningsejer uanset forsyningsart og ledningstype.

Samtidigt foreslå det, at, hvis der skal gennemtvinges en ledningsflytning, sker dette for bygherrens regning.

Det foreslås i lovforslagets § 7, at det skal være muligt for vedkommende minister eller bygherrer at gennemføre ledningsarbejde for projekter omfattet af lovforslagets § 3 efter at dette er meddelt ledningsejer. Det fremgår af bemærkningerne hertil, at dette skal ske i helt særlige tilfælde. Det er Green Power Danmarks opfattelse, at aftalens mål om hurtig og effektiv ledningsomlægning næppe kan opnås uden inddragelse af ledningsejer, idet nye og/eller omlagte ledninger stadig skal tilsluttes det kollektive elnet på andre steder i nettet, hvor der skal være tilstrækkelig ledig kapacitet.

Green Power Denmark anerkender, at der kan være situationer, hvor der kan være behov for at begrænse offentlighedens kendskab til installationer, men det skal ses i forhold til, at det vil være forbundet med den række af uhensigtsmæssigheder, der vil være ved ikke at inddrage ledningsejer. Netselskaberne har mange års erfaring med at håndtere fortrolig kunderelateret information ift. kundens behov for forsyning og tilslutning til det kollektive elforsyningsnet. Samtidig er elnetsektoren som del af kritisk infrastruktur allerede omfattet af omfattende regulering til sikring af kritisk infrastruktur og underlagt krav om fortrolighed omkring vores egne anlæg og beredskabsplanlægning.

Green Power Denmark er af den opfattelse, at det - såfremt det er myndighedernes ønske - klart bør fremgå af loven og lovens bemærkninger, hvilken grad af fortrolighed iht. Sikkerhedscirkulæret eller anden tilsvarende sektorspecifik lovgivning, der vil skulle kunne stræbes efter og evt. garanteres for ved bygge- og anlægsprojekter og driftsaktiviteter, der etableres iht. den foreslåede § 3. Graden af og forventningerne til fortrolighed har naturlig indflydelse på netselskabernes og andre ledningsejeres planlægning, projektering, anlæg, installation og drift – herunder interne processer og procedurer, informationssikkerhed, ressource- og mandskabsallokering samt IT-systemer og evt. sikkerhedsgodkendelse af personer og/eller IT-systemer. Det vil være en meget omkostningstung organisatorisk tilpasning, der vil skulle til, hvis ledningsejere inden for alle discipliner af sit ledningsejerskab skal være i stand til at efterleve fortrolighedskrav, der følger af Sikkerhedscirkulæret.

Alternativt bør der udarbejdes klare vejledninger til kommende bygherrer og ledningsejere, som beskriver og uddyber, hvordan fortrolighed om bygge- og anlægsprojekter og driftsaktiviteter kan opretholdes på tilfredsstillende vis uden at være omfattet af kravene, der følger af Sikkerhedscirkulæret. Denne afklaring på graden af og principperne for fortrolighed vil i begge tilfælde være en nødvendig



forudsætning for, at kommende projekter, ledningsflytninger, nyttilslutninger mv. kan ske med den hastighed, som lovudkastet lægger op til, skal kunne ske.

Uanset valget af metode for fortrolighed bør det fremgå af bemærkningerne til loven, at meromkostninger til organisatoriske ændringer hos ledningsejere for håndtering af myndighedsbestemt fortrolighed kan indregnes som en nødvendig meromkostning.

Green Power Denmark finder det vigtigt her at henlede Forsvarsministeriets og Ministeriet for Samfundssikkerhed og Beredskabs opmærksomhed på, at der de senere år har været endog meget lange ekspeditions- og behandlingstider hos Politiets Efterretningstjeneste, PET, på at få sikkerhedsgodkendt medarbejdere i energisektoren. Hvis ikke disse ekspeditions- og behandlingstider reduceres markant, fx ved at tilpasse det niveau af sikkerhedsgodkendelse, som relevante medarbejdere og/eller IT-systemer vil skulle leve op til, vil ledningsejere ikke kunne få sikkerhedsgodkendt relevante og nødvendige medarbejdere/IT-systemer rettidigt til, at de kan håndtere de bygge- og anlægsprojekter og driftsaktiviteter, som måtte følge af denne lov.

#### **Enkelte præciserende forslag til lovbemærkningerne:**

Afsnit 3.7.1. Gældende ret, afsnit 4 (s.40)

Det fremgår, at

*" Det ulovbestemte gæsteprincip gælder i henhold til retspraksis for ledninger i eller over arealer, der ikke er vej- eller jernbanearealer."*

Denne beskrivelse af det ulovbestemte gæsteprincip stemmer ikke overens med gældende praksis.

Det er derimod fastslået i retspraksis, at gæsteprincippet er en udfyldende regel, som finder anvendelse i tilfælde, hvor der uden vederlag er givet tilladelse til at anbringe en ledning på ejendommen – altså hvor andet ikke er gældende.

Samtidig har Højesteret i de nyeste afgørelser eksplicit fastslået, at der kræves et "gavemoment", som skal være til stede, førend gæsteprincippet finder anvendelse. Det er f.eks. fastslået i Ålborg Kloak-dommen (UfR 2022.1635), at dette ikke er tilfældet, idet der i den konkrete sag forelå en landvæsensafgørelse. Tilsvarende gælder det, at elanlæg på en kundes egen grund til egen forsyning ikke er omfattet af gæsteprincippet. De specifikke forhold herfor vil være beskrevet i kundens tilslutningsbestemmelser. Der er altså også situationer, hvor gæsteprincippet ikke har relevans, og dette er vigtigt at få fastslået, idet der vil være aktører, de ikke nødvendigvis har indsigt i gæsteprincippets anvendelsesområde og gældende praksis.

Følgende formulering foreslås derfor:

*Det ulovbestemte gæsteprincip gælder i henhold til retspraksis som en udfyldende regel for arealer i eller over arealer, der ikke er vej- eller jernbaner, hvor andet ikke er gældende.*

## 2. Beredskabs- og sikkerhedsmæssige aspekter, herunder kritisk infrastruktur.

Energisektoren udgør en særlig kritisk infrastruktur, der har væsentlig betydning for de øvrige samfundssektorer, herunder ikke mindst i beredskabsøjemed. Det underdrer derfor Green Power Denmark, at energisektoren ikke ses at være indtænkt i lovforslaget, og at forsyningssikkerhed ej heller indgår som ét af de nævnte hensyn, der særskilt bør inddrages i vurderingsgrundlaget i henhold til §§ 2-3 i lovudkastet. Dette er tankevækkende i og med, at forsyningssikkerhed er en væsentlig parameter i Danmarks sikkerhedspolitiske overvejelser og beredskabsmæssige interesser. En manglende inddragelse af hensynet til forsyningssikkerheden risikerer at svække de foreslåede rammer for de vurderinger, der skal lægges til grund for de ganske vidtgående beføjelser og bemyndigelser, der følger af lovudkastet.

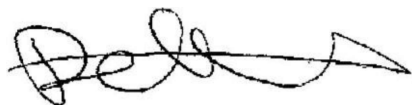
Green Power Denmark går ud fra, at dette ikke er en tiltænkt udeladelse og skal opfordre til, at forsyningssikkerhed og energisektorens rolle heri inddrages eksplicit i lovforslagets bemærkninger. I den forbindelse savnes en stillingtagen til lovudkastets betydning for forsyningsinfrastrukturen, såvel i relation til den nødvendige udbygning af elnettet, for at sikre fremtidens energibehov, som i relation til de pligtige foranstaltninger, som de enkelte energivirksomheder har taget/ eller skal etablere for at sikre, at deres virksomheder og anlæg er modstandsdygtige over for skader og funktionstab. Det forventes, at disse behov vægter tungt - både når det er energivirksomheden, der skal foretage bygge- og anlægsprojekter, og når det er andre aktører, der har ønsker, der kan komme i konflikt med energisektorens forpligtelser og beredskabsmæssige interesser.

I forlængelse af ovenstående betragtninger savner Green Power Denmark endelig, at Klima-, Energi- og Forsyningsministeriet (KEFM), som ressortansvarlig myndighed for energisektoren i forhold til sikkerheden og sektorberedskabet, fremhæves særskilt som en myndighed, som skal inddrages i vurderingerne. Dette forekommer helt oplagt, når der henses til, at KEFM (og Energistyrelsen) varetager energisektorens forpligtelser og beredskabsmæssige interesser.

Fra Green Power Danmarks side stiller vi os gerne til rådighed for et personligt møde for en uddybning af vores høringssvar.

Med venlig hilsen

Green Power Denmark



Peter Kjær Hansen  
Fagchef, Netanalyser



Haderslev

**TIL FORSVARSMINISTERIET**

Haderslev Kommune  
Teknik og Klima  
Christian X's Vej 39  
6100 Haderslev

[www.haderslev.dk](http://www.haderslev.dk)

16-06-2025 • Sagsident: 25/12870

## **Haderslev Kommunes høringssvar til udkast til lov om bygge- og anlægsprojekter mv.**

Haderslev Kommune takker for muligheden for at afgive høringssvar til lovudkastet fremsendt af ministeriet 19. maj 2025.

Hensigten med lovudkastet er, at loven skal sikre hurtig gennemførelse af projekter, der styrker Danmarks Forsvar og beredskab, hvilket Haderslev Kommune anerkender nødvendigheden af, således helt særlige projekter med vigtige forsvars- eller beredskabsformål kan gennemføres hurtigt. Haderslev Kommune anerkender ligeledes, at loven har midlertidig virkning.

Haderslev Kommune vil dog gerne appellere til, at loven kun bringes i anvendelse i helt særlige tilfælde, hvor det er absolut nødvendigt, ud fra princippet om at benytte den mindst indgribende procedure, som beskrevet i lovens bestemmelser.

Haderslev Kommune vil også gerne appellere til mest mulig information og dialog med naboer til potentielle projekter, således lokale input kan komme i betragtning og eventuelle bekymringer kan mindskes. Tidlig involvering af kommunen kan også bidrage til at kvalificere projekterne og sikre, at de bedst muligt tilpasses lokale forhold og hensyn.

Haderslev Kommune står til rådighed for dialog og vil naturligvis prioritere understøttelse af eventuelle projekter i kommunen.

Med venlig hilsen og på vegne af Haderslev Kommune

Karina Kisum Jensen  
Direktør Teknik og Klima  
Haderslev Kommune

## Høringssvar over udkast til forslag til lov om bygge- og anlægsprojekter samt driftsaktiviteter med væsentlige nationale forsvarsformål eller væsentlige civile beredskabsformål

### 1. Lovforslagets hovedindhold

Lovforslaget har til formål at gennemføre aftale om en ny lov om bygge- og anlægsprojekter samt driftsaktiviteter med væsentlige nationale forsvarsformål eller væsentlige civile beredskabsformål.

Det foreslås, at vedkommende minister efter forhandling med forsvarsministeren henholdsvis ministeren for samfundssikkerhed og beredskab kan fastsætte regler om gennemførelse af projektet eller iværksættelse af aktiviteten og i den forbindelse fastsætte regler om overtagelse af beføjelser, der efter anden lovgivning er tillagt andre ministre eller myndigheder, hel eller delvis fravigelse af anden nærmere angivet lovgivning og afskæring af klageadgang inden for nærmere angivet lovgivning, i det omfang, sådanne regler er påkrævet for at opnå projektets eller aktivitetens formål.

Ligeledes foreslås det, at i de situationer, hvor formålet med et bygge- og anlægsprojekt eller en driftsaktivitet af hensyn til fortroligheden ikke kan opnås ved udstedelse af regler, at vedkommende minister skal kunne fravige forpligtelser for det offentlige og privates rettigheder og pligter over for det offentlige i anden lovgivning eller i afgørelser truffet af det offentlige i medfør af anden lovgivning med henblik på gennemførelse eller iværksættelse, herunder omlægning, af projektet eller aktiviteten.

### 2. Overordnede bemærkninger

Justitia anerkender, at der er en særlig og aktuel sikkerhedspolitisk situation, og der kan være legitime grunde til midlertidigt at begrænse visse rettigheder, hvis det er strengt nødvendigt, at der hurtigt skal igangsættes bygge- og anlægsprojekter samt driftsaktiviteter med væsentlige nationale forsvarsformål eller væsentlige civile beredskabsformål. Med lovforslaget overlades beslutningskraften dog til et lukket kredsløb, hvor det reelt bliver regeringen selv, der vurderer, hvornår der kan ses bort fra almindelige retssikkerhedsmæssige garantier.

Det er Justitias vurdering, at lovforslaget indskriver sig i en bekymrende tendens, hvor centrale retssikkerhedsgarantier og retsstatsprincipper begrænses med henvisning til nødvendighed og sikkerhed. Regeringen vil gennem ministerier og styrelser (alle underlagt instruktionsbeføjelse) få mulighed for at gennemføre bygge- og anlægsprojekter ved at fravige gældende lovgivning og retsgarantier uden grundig parlamentarisk og demokratisk kontrol.

Desuden fremstår lovforslaget fremstår uklart og begrundet ikke i tilstrækkelig grad, hvilke konkrete hensyn og situationer, der nødvendiggør så vidtgående beføjelser til regeringen. Derudover er konsekvenserne for borgernes rettigheder og retssikkerheden ikke i tilstrækkelig grad beskrevet i lovforslaget. Den manglende præcision og begrundelse gør det vanskeligt at vurdere proportionaliteten i lovforslaget.

På denne baggrund kan Justitia ikke støtte lovforslaget i sin nuværende form.

### 3. Øvrige bemærkninger til lovforslaget

Justitia finder anledning til at påpege visse retssikkerhedsmæssige udfordringer i lovforslaget som behandles nedenfor:

- Vurderingen af trusselsbilledet,
- Solnedgangsklausul som retssikkerhedsmæssig garanti
- Afskæring af klageadgang
- Regulering via bemyndigelse

#### *Vurderingen af trusselsbilledet*

Det fremgår af bemærkningerne til lovforslaget, at "Danmark står i den mest alvorlige sikkerhedspolitiske situation i årtier". Formålet med loven er bl.a. at etablere det nødvendige grundlag for særligt for hurtigere igangsætning af ammunitionsproduktion ved byen Elling i Jylland samt at sikre beskyttelse af den civile befolkning under krig og krise eller genoprette og sikre kritisk infrastruktur.<sup>1</sup> I det materiale Justitia har set, er igangsætningen af ammunitionsproduktion så vidt vides den eneste offentlige konkretiserede bevæggrund for lovforslaget.

Justitia finder som udgangspunkt ikke belæg for at betvivle baggrunden for forslaget, og at Danmark står i en ny virkelighed præget af stigende risici og usikkerhed med stadig mere komplekse kriser og udfordringer samt globale sikkerhedspolitiske spændinger.

Justitia bemærker dog, at FE vurderer, *under forudsætning af, at NATO ikke samtidig opruster i samme tempo*, at Rusland i løbet af ca. 6 måneder vil være i stand til at udkæmpe en lokal krig i et land, der grænser op til Rusland samt i løbet af ca. 2 år vil udgøre en troværdig trussel mod enkelte eller flere NATO-lande og dermed være klar til en regional krig mod flere lande i Østersøregionen. Hertil kommer, at Rusland i løbet af ca. 5 år kan være klar til en storskalakrig på det europæiske kontinent, *hvor USA ikke involverer sig*.<sup>2</sup> Selvom Justitia anerkender eksistensen af den skærpede sikkerhedspolitiske situation, finder Justitia, at lovforslaget er baseret på flere overordnede vurderinger og indeholder flere fremtidige scenarier, der ikke nødvendigvis vil blive realiseret, hvilket bør inddrages i vurderingen, når væsentlige retssikkerhedsmæssige garantier indskrænkes.

Justitia er enig i formuleringerne i lovforslaget om, at en vurdering af trusselsniveauet må være dynamisk, at denne vurdering kan tages med involvering af myndigheder, herunder efterretningstjenester, og er udtryk for et sikkerhedsfagligt og -politisk skøn. Justitia hæfter sig særligt ved, at lovforslaget også omfatter alvorlige og *uforudsete naturlige* trusler. Justitia savner i forslaget en uddybning af, hvilke uforudsete naturlige trusler, der vurderes at berettige

---

<sup>1</sup> Ministeriet for Samfundssikkerhed og Beredskab: Ny aftale åbner for hurtigere at igangsætte nødvendige bygge- og anlægsprojekter, der tjener væsentlige civile beredskabsformål (13.05.2025) <https://mssb.dk/nyheder/2025/maj/ny-aftale-aabner-for-hurtigere-at-igangsaette-noedvendige-bygge-og-anlaegsprojekter-der-tjener-vaesentlige-civile-beredskabsformaal/>

<sup>2</sup> Opdateret vurdering af truslen fra Rusland mod Rigsfællesskabet; Forsvarets Efterretningstjeneste; februar 2025.

fravigelse af retssikkerhedsmæssige garantier og anbefaler, at lovforslaget begrænses til udelukkende at omfatte menneskeskabte trusler.

### *Solnedgangsklausul som retssikkerhedsmæssig garanti*

Solnedgangsklausulen giver Folketinget mulighed for på ny at tage stilling til, hvorvidt loven har den tilsigtede effekt og bliver anvendt efter intentionerne. Der er således tale om en vis fremtidig mulighed for demokratisk kontrol og evaluering af loven fra Folketingets side. Justitia vil dog anbefale, at det ikke kun er en vurdering af den sikkerhedspolitiske situation, der skal foretages på ny, men at det i lovforslaget også præciseres, at det ved en beslutning fra Folketinget om forlængelse eller ophævelse, desuden skal vurderes, om loven indtil videre er blevet anvendt efter intentionerne, herunder om loven er anvendt proportionalt.

### *Afskæring af klageadgang*

Det er et grundlæggende retssikkerhedsmæssigt princip, at der skal være adgang for den enkelte borger til en uafhængig prøvelse af, om borgernes rettigheder er respekteret. Det gælder navnlig adgangen til uafhængige og upartiske domstole, men administrative klageadgange spiller en stigende rolle for borgerens adgang til effektive retsmidler. Dette skyldes ikke mindst lange sagsbehandlingstider og høje omkostninger ved at benytte sig af det traditionelle domstolssystem.

Justitia finder det derfor bekymrende, at lovforslaget indeholder væsentlige begrænsninger i adgangen til administrativ klageadgang. Justitia anbefaler derfor, at der i højere grad sikres klageadgang.

### *Regulering via bemyndigelse*

Det fremgår af lovforslaget s. 27, "[at] lovforslaget [er] et udtryk for en nyskabelse, idet der lægges op til at bemyndige den relevante minister til ved bekendtgørelse helt eller delvist at fravige anden lovgivning." Det er Justitias vurdering, at brede bemyndigelsesbestemmelser bør undgås, og at der bør være en så præcis lovhjemmel som muligt, særligt ved lovgivning af indgribende karakter, hvor retssikkerheden udfordres.<sup>3</sup> Justitia finder imidlertid, at lovforslaget indeholder udvidede beføjelser for ministeren, og generelt svækker muligheden for parlamentarisk og demokratisk kontrol.

## **4. Afsluttende bemærkninger**

Justitia hæfter sig ved, at truslen og scenarier er behæftet med væsentlige usikkerhedsmomenter, og at dette taler for at bevare et så højt retssikkerhedsmæssigt niveau som muligt, så væsentlige retssikkerhedsmæssige garantier ikke begrænses i længere perioder eller permanent og kun, når det er absolut nødvendigt (proportionalt). Hertil kommer et øget behov for præcis lovhjemmel, forudsigelighed og demokratisk kontrol, når begreber og vurderinger er meget dynamiske, og at vurderingerne foretages af myndigheder, der er underlagt instruktionsbeføjelser.

---

<sup>3</sup> Se desuden overvejelserne i Lovkvalitetsvejledningen; afsnit 7.2. Bemyndigelsesbestemmelser; tilgængelig her: <https://lovkvalitet.dk/lovkvalitetsvejledningen/7-saerlige-bestemmelser-og-emne/7-2-bemyndigelsesbestemmelser/>

Danmark står over for nye sikkerhedsmæssige udfordringer, og der kan være behov for handlekraft. Men det bør ikke ske på bekostning af de grundlæggende principper, som vores demokrati bygger på. Tværtimod er det netop i krisetider, at vi må værne om retssikkerheden og sikre, at magtudøvelse sker med respekt for lovgivning, transparens og ansvarlighed.

Vi har lært af corona-forløbet, at det danske folkestyre er i stand til at handle hurtigt og effektivt, hvis trusselniveauet pludselig hæves markant, men også at vi skal være mere opmærksomme på grundlæggende rettigheder i krisetider.<sup>4</sup> Vi skal have mulighed for at foretage de fornødne tiltag – men det skal ske med proportionalitet og respekt for retsstatsprincipper.

Det bemærkes, at ovenstående retssikkerhedsmæssige udfordringer ikke er en udtømmende liste, og Justitia henviser i øvrigt til Danske Advokaters høringssvar.

Med venlig hilsen

Christoffer Badse  
Chefkonsulent Justitia Danmark

---

E-mail:

<http://www.justitia-int.org>

---

<sup>4</sup> Se nærmere herom: RETSSTATEN OG COVID-19; Justitia & Jonas Christoffersen og Stine Brøsted Jensen.



Til [fmn@fmn.dk](mailto:fmn@fmn.dk), cc.

## **KL's bemærkninger til lovforslag om bygge- og anlægsprojekter med væsentlige nationale forsvarsformål mv**

Dato: 12. juni 2025

Sags ID: SAG-2025-02619  
Dok. ID: 3592655

E-mail:  
Direkte:

Weidekampsgade 10  
Postboks 3370  
2300 København S

[www.kl.dk](http://www.kl.dk)  
Side 1 af 2

Hermed KL's bemærkninger til "Forslag til lov om bygge- og anlægsprojekter samt driftsaktiviteter med væsentlige nationale forsvarsformål eller væsentlige civile beredskabsformål", hvormed der foreslås mulighed for tilsidesættelse af anden lovgivning, udvidet ekspropriationsadgang mv. ifm. bygge- og driftsaktiviteter af betydning for Danmarks forsvar og beredskab.

### **Overordnede bemærkninger**

KL anerkender overordnet, at det kan være relevant at træffe ekstraordinære beslutninger under hensyn til den aktuelle sikkerhedsmæssige situation. KL har i den sammenhæng forståelse for, at der kan være behov for tempo og reduceret bureaukrati ifm. visse anlæg og aktiviteter af væsentlig betydning for landets forsvar og sikkerhed.

Lovforslaget muliggør tilsidesættelse af hensyn i bygge-, plan-, miljø- og naturlovgivningen samt de demokratiske processer disse beslutninger almindeligvis indebærer. KL anerkender, at der kan være situationer, der nødvendiggør dette, men vil dog samtidigt opfordre til, at lovens bestemmelser benyttes med forsigtighed og at beskyttelseshensyn, høring og dialog fortsat søges sikret i det mulige omfang.

KL finder det positivt, at der fastholdes en parlamentarisk kontrol med lovens anvendelse og vil i den sammenhæng opfordre til at den vurdering af fortrolighed, der med lovforslaget gives mulighed for, gives den fornødne opmærksomhed. KL finder det endvidere positivt, at lovforslaget indeholder en solnedgangsklausul, hvormed loven bortfalder efter tre år.

### **Principielle overvejelser ift. privat ejendomsret**

Der lægges op til, at udgifter til omlægning m.v. af ledningsanlæg skal afholdes af ledningsejerne og altså i sidste ende af de konkrete forbrugere. Da der er tale om et nationalt hensyn, bør denne udgift også betales af staten og dermed alle borgere i landet.

### **Principielle overvejelser ift. befolkningens sundhed**

Lovforslaget muliggør fravigelse af de vejledende regler for støj. Dermed vil det principielt være muligt at påføre boliger et støjniveau, der er potentielt skadeligt og i yderste konsekvens livstruende. KL anbefaler, at





man i stedet overvejer om visse af disse nødvendige anlæg og aktiviteter, bør ske gennem ekspropriation af de påvirkede ejendomme. Her henvises f.eks. til etablering af VE-projekter, der også i visse tilfælde anses for kritisk national infrastruktur.

### **Genbehandling af beslutninger**

En del af de bygninger og anlæg, der er etableret i medfør af lovforslaget må forudsættes at blive stående for eftertiden. Det kan således overvejes, at lovforslaget tilføjes en pligt til en form for genbehandling af byggeriet/anlægget efter almindelig demokratisk procedure, når sikkerhedssituationen er normaliseret. Der kan i den sammenhæng træffes beslutning om, hvorvidt det byggede/anlagte skal blive eller fjernes.

### **Dokumentationskrav**

Lovforslaget bør sikre, at aftaler i medfør af lovforslaget bliver skriftligt dokumenteret i tilstrækkeligt omfang og på en måde, der gør det muligt - når sikkerhedssituationen tillader dette - at få indblik i begrundelserne og overvejelserne bag de byggerier og anlæg der realiseres efter lovforslaget.

Det fremgår ikke entydigt af lovforslaget, at reglerne efter §2 og §3 fastsættes gennem en bekendtgørelse. Det fremgår kun af bemærkningerne, og det er lidt uklart, om også regler efter §2 udstedes ved bekendtgørelse.

### **Høringsfrister**

Høringsfristen på 4 uger af udkast til regler/bekendtgørelse efter §2 bør fremgå af lovforslaget. Det bemærkes i den sammenhæng, at høringsfristen på 4 uger er for kort, hvis reglerne/bekendtgørelsen forudsættes behandlet af Byrådet.

Høringssvaret sendes med forbehold for politisk behandling.

Med venlig hilsen

Troels Øhlenschläger Graversen, Chefkonsulent KL

Dato: 12. juni 2025

Sags ID: SAG-2025-02619

Dok. ID: 3592655

E-mail:

Direkte: 33 33 33 33

Weidekampsgade 10

Postboks 3370

2300 København S

[www.kl.dk](http://www.kl.dk)

Side 2 af 2

# Vestre Landsret Præsidenten



Forsvarsministeriet  
Holmens Kanal 9  
1060 København K

22. maj 2025

J.nr.: 25/15147-2

Sendt pr. mail til

Sagsbehandler: Lars B Olesen

Forsvarsministeriet har ved brev af 19. maj 2025 (sagsnr. 2025/005244) anmodet om eventuelle bemærkninger til lovudkast om bygge- og anlægsprojekter samt driftsaktiviteter med væsentlige nationale forsvarsformål eller væsentlige civile beredskabsformål.

I den anledning skal jeg meddele, at landsretten ikke ønsker at udtale sig om udkastet.

Med venlig hilsen

Jens Røn

Østre Landsret  
Præsidenten



Forsvarsministeriet

22. maj 2025

Sendt til [fmn@fmn.dk](mailto:fmn@fmn.dk) og

J.nr.: 25/14690-2

Sagsbehandler: Rikke Søndergaard  
Larsen

Forsvarsministeriet har ved brev af 19. maj 2025 (sagsnr. 2025/005423) anmodet om eventuelle bemærkninger lovudkast om bygge- og anlægsprojekter samt driftsaktiviteter med væsentlige nationale forsvarsformål eller væsentlige civile beredskabsformål.

I den anledning skal jeg meddele, at landsretten ikke ønsker at udtale sig om udkastet.

Med venlig hilsen

  
Carsten Kristian Vellmer